

Konsulaarseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse konsulaarseadust (edaspidi *KonS*), isikut tõendavate dokumentide seadust (edaspidi *ITDS*), perekonnaseisutoimingute seadust (edaspidi *PKTS*), rahvastikuregistri seadust (edaspidi *RRS*), pärimisseadust (edaspidi *PärS*) ja riigilõivuseadust (edaspidi *RLS*). Eelnõu eesmärk on ajakohastada konsulaarteenuste osutamist ning luua tingimused avaliku sektori ressursside tõhusaks kasutamiseks. Eelnõuga vähendatakse konsulaarametnike töökoormust eelkõige tehniliste tööde osas, et tekiks võimalus täita efektiivsemalt välisesinduse põhifunktsioone. Ühtlasi lõpetatakse välisesinduste vahendatavate konsulaarteenuste osutamine, millele on olemas mõistlikud alternatiivid või mille osutamine ei ole praktikas põhjendatud.

Eelnõuga ei kasva halduskoormus ettevõtjatele, inimestele või vabaühendustele.

Eelnõuga viiakse välisesinduses ja Välisministeeriumis pakutavate konsulaarteenuste riigilõivumäärad vastavusse toimingute tegemise kuludega. Praegu ei ole need kooskõlas RLS-i § 4 lõikes 1 nimetatud kulupõhimõttega. Kõrgem riigilõivumäär kehtestatakse neile konsulaarklientidele, kelle elukoht on rahvastikuregistri andmetel Eestis, kuid kes soovivad konsulaarteenust saada välisesindusest. Seaduse rakendamisel kasvab riigilõivudest saadav tulu. Prognooside kohaselt laekub 2027. aastal riigieelarvesse kuni 300 000 eurot rohkem riigilõive.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Välisministeeriumi konsulaarosakonna lauaülem Erle Ignatjev (erle.ignatjev@mfa.ee) ja konsulaarosakonna 2. büroo (konsulaarabi büroo) nõunik Karen Tikenberg (karen.tikenberg@mfa.ee), eelnõu ja seletuskirja koostamisse panustasid lisaks ka konsulaarosakonna peadirektor Tiina Nirk (tiina.nirk@mfa.ee), 1. büroo (konsulaarteenuste büroo) büroo direktor Anne-Ly Ader (anne-ly.ader@mfa.ee), sama büroo nõunikud Peeter Püvi (peeter.puvi@mfa.ee), Monika Metspalu (monika.metspalu@mfa.ee) ja Tanel Jõks (tanel.joks@mfa.ee) ning konsulaarosakonna 2. büroo (konsulaarabi büroo) direktor Margus Särgepp (margus.sarglepp@mfa.ee).

Eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Välisministeeriumi juriidilise osakonna 3. büroo (riigisisese õiguse büroo) jurist Hanna Maria Kokla (HannaMaria.Kokla@mfa.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud keeleteimetaja Riina Martinson (OÜ Täheviirg, riina@keeleteimetamine.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on osaliselt seotud Siseministeeriumi väljatöötatava kodakondsuse seaduse, Euroopa Liidu kodaniku seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõuga¹. Eelnõuga ei võeta üle Euroopa Liidu õigust, kuid täpsustakse sätteid, millega on üle võetud nõukogu direktiiv (EL) 2015/637, mis

¹ EIS eelnõu toimik: 25-1280.

käsitleb koordineerimis- ja koostöömeetmeid, millega hõlbustatakse liidu esindamata kodanike konsulaarkaitset kolmandates riikides ning tunnistatakse kehtetuks otsus 95/553/EÜ (ELT L 106, 24.04.2015, lk 1–13).

Kavandatav muudatus seostub valdkondlike arengukavade „Välispoliitika arengukava 2030“ ja „Eesti digiühiskond 2030“ eesmärkidega. Välispoliitika arengukava seab eesmärgiks, et välisesindustes osutatavad konsulaarteenused oleksid mugavamad ning vastaksid e-riigi mainele.²

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Koalitsioonileppe punkti järgi lähtub välispoliitika ja rahvusvaheline suhtlus põhimõttest, et rahvusvaheline kord peab rajanema territoriaalse terviklikkuse ja suveräänsuse põhimõttel. Konsulaarteenuste ümberkorraldamine aitab seda eesmärki täita.

Eelnõuga muudetakse:

- 1) KonS-i avaldamismärkega RT I, 26.06.2025, 11;
- 2) ITDS-i avaldamismärkega RT I, 26.06.2025, 7;
- 3) PKTS-i avaldamismärkega RT I, 21.11.2025, 6;
- 4) RRS-i avaldamismärkega RT I, 21.11.2025, 7;
- 5) PärS-i avaldamismärkega RT I, 14.03.2025, 19;
- 6) RLS-i avaldamismärkega RT I, 19.02.2026, 5.

Kuna tegemist ei ole Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi ka *PS*) §-s 104 sätestatud seadusega, siis on eelnõu vastuvõtmiseks vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

Eelnõu tekst on koostatud riigi koosloome keskkonnas.

2. Seaduse eesmärk, lahendatav küsimus, lahendused, mõju ja sihtrühm

2.1. Eelnõu vajalikkus

Konsulaarseadus reguleerib konsulaarteenuste ja konsulaarabi osutamist välisesindustes ning konsulaarasutuste ülesandeid. Kehtiv konsulaarseadus võeti vastu 2009. aastal. Kuigi seadust on vahepeal muudetud, pole tehtud sisulisi uuendusi, mis arvestaksid konsulaarametnike kasvavat töökoormust seoses tehniliste ülesannete lisandumisega, e-teenuste laialdase kasutuselevõtu ning muutunud välispoliitilise olukorraga, pidades silmas julgeolekukeskkonda. Muutunud välispoliitilised prioriteedid on suurendanud välisesinduste rolli Eesti suveräänsuse ja rahvusvahelise esindatuse tagamisel.

Eelnõu eesmärk on ajakohastada konsulaarteenuste osutamist ning luua tingimused olemasolevate ressursside tõhusaks kasutamiseks. Kehtiva konsulaarseaduse kohaselt vahendab või osutab välisesindus mitmeid teenuseid, mida isikud saavad ka e-teenustena või otse teenust osutavalt ametiasutuselt (nt juhiloa, rahvusvahelise juhiloa või esmase juhiloa väljastamine). Nende teenuste

² Eesti välispoliitika arengukava 2030. Välisministeerium 2020, lk 34-35.
https://valitsus.ee/sites/default/files/documents/2021-01/eesti_valispoliitika_arengukava_2030.pdf

osutamine välisesinduse poolt ei ole põhjendatud, kui isikutel on teenuse saamiseks mõistlikud alternatiivid. Eelnõuga lõpetatakse teatud konsulaarteenuste osutamine või neid piiratakse, mis annab välisesindustele võimaluse täita suuremal määral välispoliitilisi ülesandeid.

Eelnõuga tõstetakse Välisministeeriumi ja välisesinduste toimingute riigilõivumäärasid vastavalt toimingute tegelikele kuludele. RLS-i § 4 lõike 1 kohaselt kehtestatakse riigilõivumäär, lähtudes toimingu kuludest, aga kehtivad riigilõivumäärad ei ole enam kulupõhimõttega kooskõlas.

2.2. Eelnõu eesmärk

Muutunud julgeolekukeskkonnas on välispoliitika prioriteet kindlustada Eesti riigi suveräänsuse ja sõltumatus rahvusvahelistes suhetes. Eelnõuga vähendatakse konsulaarametnike töökoormust eelkõige tehniliste tööde osas, et tekiks võimalus tegeleda diplomaadile ettenähtud sisuliste küsimustega, nagu välispoliitiliste ülesannete täitmine.

Konsulaarseaduse muutmisega vähendatakse konsulaarametnike tehniliste ülesannete mahtu, et nad saaksid keskenduda sisulisele diplomaatilisele tegevusele, ja lõpetatakse selliste konsulaarteenuste pakkumine, millele on olemas alternatiivsed lahendused (nt digiteenused). Muudatuste rakendamisel saavutatakse järgmised tulemused:

- **konsulaarametnike töökoormus väheneb**, vabastades ressursse sisuliste diplomaatiliste ülesannete täitmiseks;
- **välisesindused toimivad tõhusamalt**, võimaldades keskenduda põhifunktsioonidele, nagu riigi esindamine kahepoolsetes suhetes ja konsulaarabi andmine kodanikele;
- **digiriigi kuvand tugevneb**, ajakohastades konsulaarteenuste osutamist;
- **riigi ressursse kasutatakse säästlikumalt**, lõpetades dubleerivate toimingute ja teenuste osutamise.

2.3. Lahendatav küsimus, lahendused, mõju ja sihtrühm

Eelnõuga vähendatakse konsulaarülesannete täitmisel välisesinduste ja konsulaarametnike tehnilise töö koormust ning ülesannete dubleerimist, lähtudes e-riigi kuvandi ja muutuva maailma vajadustest. Selle saavutamiseks suunatakse konsulaarteenuste saajad kasutama eelkõige e-riigi poolt pakutavaid digilahendusi ning pöörduma otse teenust pakkuva ametiasutuse poole. Kavandatavate muudatuste kohaselt plaanitakse lõpetada nende konsulaarteenuste osutamine, mida on kasutatud minimaalselt või mida praktiliselt ei kasutata. Ka sellised konsulaarteenused eeldavad järjepidevat väljaõpet, kompetentsi ja tehnilist valmisolekut. Vähekasutatavate teenuste osutamise lõpetamisega saavutatakse parem ressursi kasutus ja paraneb välisesinduse põhifunktsioonide täitmine.

Riigilõivude ajakohastamine. Eelnõuga tõstetakse Välisministeeriumi valitsemisala riigilõivumäärasid vastavalt toimingute tegelikele kuludele. RLS-i § 4 lõike 1 kohaselt kehtestatakse riigilõivumäär, lähtudes toimingu kuludest, aga kehtivad riigilõivumäärad ei ole enam kulupõhimõttega kooskõlas.

Eelnõu sihtrühm on konsulaarkliendid ehk Eesti kodanikud, juriidilised isikud, välismaalased ja välisriikide kodanikud, keda teatud konsulaarteenuste kaotamine või piiramine võiks mõjutada.

Teine eelnõu sihtrühm on riigiasutused ja kohalikud omavalitsused, eelkõige Välisministeerium, sealhulgas välisesindused. Samuti puudutab eelnõu neid ametiasutusi, kelle teenuseid välisesindused enam ei vahenda (nt kodakondsusest vabastamise taotluste vastuvõtmine). Tulevikus pöörduvad isikud ilma välisesinduse vahenduseta otse teenust pakkuva ametiasutuse poole (kasutades e-teenust, e-posti või kirja teel).

2.4. Väljatöötamiskavatsuse koostamine

Eelnõu väljatöötamiskavatsus (edaspidi *VTK*) esitati eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja arvamuse avaldamiseks Riigikogule, Riigikantseleile, Rahvusarhiivile, Notarite Kojale ja kohtutele.³ Eelnõu VTK kooskõlastasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium ning Rahandusministeerium. Justiits- ja Digiministeerium ning Siseministeerium kooskõlastasid VTK märkustega. Kaitseministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Sotsiaalministeerium, Kliimaministeerium, Riigikogu, Riigikantselei ja kohtud arvamust ei avaldanud. Notarite Kojal ei olnud VTK-le täiendavaid ettepanekuid.

Justiits- ja Digiministeeriumi märkused olid järgmised.

- Eelnõus tuleks analüüsida alternatiive isikutele, kellel puuduvad vajalikud oskused või vahendid digivahendite kasutamiseks või kellel puudub kehtiv eID vahend.
- Eelnõus peaks täiendavalt analüüsima loobumist tõendite kogumisest ja menetlusdokumentide kättetoimetamisest välisesindustes.
- VTK-d tõlgendades kaasneb eelnõuga pigem kaudne kulude kokkuhoid.
- Eelnõus tuleks anda ajakohastatud ülevaade, ega välisriigis viibivatele isikutele ei ole takistusi e-teenuse osutamisel nende teenuste osas, mida edaspidi ei osutata.
- Eelnõus peaks täpsustama riigilõivude tõstmise eesmärki.
- Eelnõus peaks sobilikus kontekstis selgemalt lahti kirjutama VTK punkti 3 ehk eesmärgi jao sissejuhatava lause mõtte, mille kohaselt kehtiv konsulaarseadus ei toeta ressursside kulutõhusat kasutamist ning kvaliteetse konsulaarteenuse osutamist.
- Eelnõus peaks täpsemalt analüüsima ametliku kinnitamise lõpetamise mõju ja alternatiive (KonS-i § 40).
- Eelnõu keskkonnamõju on pigem marginaalne ning teenuste osutamisel võrdse kohtlemise tagamiseks tuleks kvaliteedi tõstmisega tegeleda seal, kus see on madalam.

Välisministeerium on arvestanud käesolevas eelnõus Justiits- ja Digiministeeriumi seisukohti ning täiendanud vastavalt eelnõu seletuskirja. Võrreldes VTK-s kavandatud muudatustega on käesolevas eelnõus loobutud kavatsusest lõpetada tõendite kogumine ja menetlusdokumentide kättetoimetamine välisesindustes ning asjakohane säte jääb muutmata. Välisministeerium on analüüsinud eelnõuga kavandatud muudatuste mõju ning nõustub Justiits- ja Digiministeeriumiga selles, et muudatuste mõju keskkonnale ja isikute võrdsele kohtlemisele on pigem marginaalne.

Haridus- ja Teadusministeerium märkis kooskõlastuskirjas, et konsulaarteenuste kättesaadavus on väljakutseks Eestisse õppima tulla soovijatele ning üleminek e-teenustele ja/või teatud piirkondades D-viisa taotluste puhul välise teenusepakkuja kasutamine võiks olla lahenduseks.

³ Eelnõu toimik nr 25-0575.

Haridus- ja Teadusministeerium soovitas kaasata eelnõu väljatöötamisse ülikoolid ning Haridus- ja Noorteamet.

Võrreldes konsulaarseaduse VTK-ga ei kavandata eelnõuga esmakordse elamisloa taotluse edastamise ja elamisloa väljastamise lõpetamist. Käesolev eelnõu ei muuda ka viisamenetluse regulatsiooni. Eestisse õppima tulijaid kavandavad muudatused seega ei mõjuta. Seetõttu ei ole käesoleva eelnõu sihtrühmaks Eestisse õppima tulijad ja eelnõu väljatöötamisse ei kaasatud ülikoole ega Haridus- ja Noorteametit.

Siseministeeriumi kooskõlastus on tunnistanud asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb seitsmest paragrahvist:

- §-ga 1 muudetakse KonS-i
- §-ga 2 muudetakse ITDS-i
- §-ga 3 muudetakse PKS-i
- §-ga 4 muudetakse RRS-i
- §-ga 5 muudetakse PärS-i
- §-ga 6 muudetakse RLS-i ja
- §-ga 7 sätestatakse seaduse jõustumise aeg.

Paragrahv 1 koosneb 40 punktist, § 2 koosneb 1 punktist, § 3 koosneb 1 punktist, § 4 koosneb 2 punktist, § 5 koosneb 2 punktist ja § 6 koosneb 32 punktist.

§ 1. Konsulaarseaduse muutmise

Eelnõu § 1 punktidega 1–4 muudetakse § 9 ja § 10.

KonS § 9 sätestab konsulaarametniku mõiste. Konsulaarametniku erikutse kaotamisega eemaldatakse §-st 9 viited konsulaarametniku erikutsele. Konsulaarametniku erikutse kaotamist on täpsemalt selgitatud seletuskirja osas, kus käsitletakse eelnõu § 1 punkti 16.

KonS § 10 reguleerib konsulaarametniku kutse ja erikutse olemust ja omandamise tingimusi. Konsulaarametniku erikutse kaotamisega eemaldatakse ka §-st 10 sätted konsulaarametniku erikutsele. Lõige 3 tunnistatakse kehtetuks, sest säte lisas konsulaarametniku erikutse omandamiseks juriidilise kõrghariduse olemasolu eelduse.

Säte jääb reguleerima vaid konsulaarametniku kutse olemust ja omandamist. Konsulaarametniku erikutse kaotamist on täpsemalt selgitatud seletuskirja osas, kus käsitletakse eelnõu § 1 punkti 18.

Eelnõu § 1 punktiga 5 muudetakse § 12 lõiget 1 ja § 12¹ lõiget 5 ning sellest eemaldatakse nõue, et konsulaarametniku ametitoimingute ja diplomaatiliste passide andmekogu (CONSUL) ja automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogu (ABIS) asutab minister või Vabariigi Valitsus määrusega, sest andmekogu asutatakse seadusega ja selle asutamist ei delegeerita edasi. Muudatusega jääb kehtima valdkonna eest vastutava ministri või Vabariigi Valitsuse kohustus kehtestada andmekogu põhimäärus. Tegemist on normitehnilise muudatusega ning see ei too kaasa sisulisi muudatusi.

Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse § 12 lõiget 2. Avaliku teabe seaduse kohaselt on andmekogu infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum, mis asutatakse ja mida kasutatakse seaduses, selle alusel antud õigusaktis või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks. Nimetatud definitsioonist tuleneb üheselt, et andmekogu tänapäevases mõttes peetakse digitaalselt (infosüsteemina). Seega pole vajadust andmekogu sellisel viisil pidamist eraldi reguleerida. Seetõttu tunnistatakse § 12 lõike 2 teine lause kehtetuks. Lõike 2 esimest lauset muudetakse nii, et oleks üheselt selge, et konsulaarteenuse ja -abi osutamise toimingud registreeritakse konsulaarametniku ametitoimingute ja diplomaatiliste passide andmekogus (CONSUL). Tegemist on normitehnilise muudatusega ning see ei too kaasa sisulisi muudatusi.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse § 12¹ lõiget 1 ja eemaldatakse viide sellele, et andmekogu ABIS puhul on tegemist elektroonilise andmekoguga, sest see tuleneb üheselt andmekogu definitsioonist ning puudub vajadus seda eraldi seaduse tasandil sätestada. Seetõttu asendatakse sõna „elektrooniline“ sõnadega „riigi infosüsteemile kuuluv“. Tegemist on normitehnilise muudatusega ning see ei too kaasa sisulisi muudatusi.

Eelnõu § 1 punktiga 8 tunnistatakse § 12¹ lõige 8, § 14 ja § 18 lõige 4 kehtetuks.

KonS § 12¹ lõige 8 sätestab, et andmekogus ABIS sisalduvad andmed on juurdepääsupiiranguga ning tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks. Alused andmete asutusesiseseks teabeks tunnistamiseks tulenevad avaliku teabe seadusest (edaspidi ka *AvTS*). Avaliku teabe seaduse järgi on asutusesiseseks teabeks tunnistatud isikuandmed, kui sellisele teabele juurdepääsu võimaldamine kahjustaks oluliselt andmesubjekti eraelu puutumatust ja eriliigilised isikuandmed. Kuna õiguslik alus on sätestatud juba avaliku teabe seaduses, siis ei ole põhjendatud selle kordamine konsulaarseaduses.

KonS § 14 järgi säilitatakse konsulaarametniku konsulaarülesannete täitmise käigus loodud või saadud arhivaale arhiiviseaduse kohaselt. Konsulaarülesannete käigus üldiselt arhivaale ei teki. Konsulaarülesannete käigus luuakse dokumente, mida konsulaarametnik peab säilitama ja hoidma õigusaktidega sätestatud tähtaja jooksul ja korras. Konsulaarametnik hoiab dokumente vastavalt andmekogude põhimäärustele (näiteks CONSULi andmekogus) või teistes õigusaktides sätestatud nõuetele (näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 810/2009, 13. juuli 2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri) (ELT L 243, 15.9.2009, lk 1–58)). Säte tunnistatakse kehtetuks, sest dubleerivate sätete kehtestamine võib tekitada õiguselgusetust.

KonS § 18 lõike 4 kehtetuks tunnistamisega eemaldatakse aukonsuli kohustus konsulaarülesannete täitmise käigus loodud või saadud arhivaale säilitada arhiiviseaduse kohaselt. Praktikas ei loo ega saa aukonsul arhivaale, mistõttu tunnistatakse säte kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktidega 9 ja 10 muudetakse § 20 ja § 25 ning nendest eemaldatakse viited konsulaararhiivile.

Paragrahvi 20 lõike 1 muutmise eemaldatakse Välisministeeriumi kohustus korraldada aukonsuli konsulaararhiivi vastuvõtmine, kui aukonsuli volitused peatuvad või lõppevad. Kuna eelnõuga eemaldatakse aukonsuli kohustus konsulaararhiivi pidada, siis eemaldatakse ka Välisministeeriumi kohustus aukonsuli konsulaararhiiv vastu võtta.

Paragrahvist 25 eemaldatakse viide konsulaararhiivile. Muudatusega ei ole aukonsulil oma volituste peatamise või lõppemise korral kohustust anda Välisministeeriumile üle konsulaararhiiv. Kehtivas õiguses ei ole aukonsulil kohustust konsulaararhiivi pidada, mistõttu ei saa olla ka konsulaararhiivi Välisministeeriumile üleandmise kohustust. Endiselt jääb kehtima aukonsuli kohustus anda üle konsulaarasutuse asjaajamine, sealhulgas sümboolika ning konsulaarasutusele kasutada antud vara.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse seaduse 3. peatükki §-dega 25¹ ja 25².

Paragrahviga 25¹ lisatakse viide aukonsuliks kandideerija ja aukonsuli isikuandmete töötlemise õiguslikule alusele. KonS § 16 alusel kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega aukonsuliks kandideerimisel esitatavate dokumentide loetelu, aukonsuli kandidaadiks tunnistamise ja aukonsuli nimetamise, aukonsuli konsulaarasutuse juhiks nimetamise ning volituste lõppemise korra. Aukonsuliks kandideerija ja aukonsuli isikuandmete töötlemine on sätestatud aga välissuhtlemisseaduses, mille alusel on loodud aukonsulite andmekogu (AULIK). Seetõttu lisatakse konsulaarseadusesse viide aukonsuliks kandideerija ja aukonsuli isikuandmete töötlemise õiguslikule alusele, mis on sätestatud välissuhtlemisseaduse § 9 lõike 14 punktis 7 ja §-s 11⁷. Viidatud sätete kohaselt võib andmekogus AULIK töödelda aukonsuliks kandideerija ja aukonsuli üldandmed, töötamise andmeid ja fotot ning peakonsuli üldandmeid ja töötamise andmeid.

Paragrahviga 25² sätestatakse, et aukonsul töötleb konsulaarklientide isikuandmeid konsulaartenuste ja konsulaarabi osutamiseks. Konsulaartenuse ja -abi liigid on sätestatud konsulaarseaduses. Ilma konsulaarklientide isikuandmeid töötlemata ei ole võimalik aukonsulil konsulaartenust või -abi osutada.

Paragrahvi 25² lõikega 2 nähakse ette töödeldavate isikuandmete koosseis. KonS-i § 12 lõikes 3 loetletakse konsulaartenuse ja konsulaarabi andmiseks töödeldavate isikuandmete üldkoosseis ning KonS-i § 12 lõike 1 alusel antud valdkonna eest vastutava ministri määrusega (konsulaarametniku ametitoimingute ja diplomaatiliste passide andmekogu põhimäärus) täpsustatakse töödeldavate andmete koosseisu. Samade konsulaartenuste või konsulaarabi toimingute puhul on töötlemiseks vajalike isikuandmete koosseis sama, hoolimata sellest, kas toimingut teeb konsulaarametnik või aukonsul. Seetõttu on põhjendatud andmekoosseisu määramiseks viidata konsulaarametniku poolt isikuandmete töötlemise andmekoosseisule. Aukonsul ei osuta täpselt samu konsulaartenuseid ega anna konsulaarabi samas ulatuses nagu konsulaarametnik. Seetõttu on oluline viidata, et ka töödeldavate isikuandmete koosseis peab vastama konkreetset osutatavale teenusele või abile. Konsulaarametniku ametitoimingute ja diplomaatiliste passide andmekogu põhimäärus sätestab töödeldavate isikuandmete kategooriad osutatavate teenuste kaupa.

Paragrahvi 25² lõige 3 sätestab, et aukonsul edastab isikuandmeid sisaldava teabe Eesti Vabariigi välisesindusele või Välisministeeriumi konsulaarosakonnale ja hävitab selle pärast igakordset konsulaartenuse või konsulaarabi osutamist. See tähendab, et aukonsul töötleb isikuandmeid vaid konsulaarabi andmiseks ja konsulaartenuse osutamiseks. Välisesinduse või Välisministeeriumi Eestis asuva struktuuriüksuse konsulaarametnik kannab vajadusel andmed konsulaarametniku ametitoimingute ja diplomaatiliste passide andmekogusse (CONSUL) vastavalt KonS-i §-le 12.

Paragrahvide 25¹ ja 25² lisamisega ei looda uut isikuandmete töötlemise toimingut, vaid sätestatakse selgelt sõnastatud isikuandmete töötlemise õiguslik alus konsulaarseadusesse.

Eelnõu § 1 punktiga 12 muudetakse § 26 lõiget 2. Säte reguleerib konsulaarsekretäri pädevust konsulaarteenuste osutamisel. Sättest eemaldatakse viited KonS § 30¹ lõikele 1, § 34 lõikele 1 ning § 35 lõikele 2, sest nimetatud sätted tunnistatakse käesoleva eelnõuga kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 13 muudetakse § 26, lisades lõike 2¹, mille kohaselt võib konsulaarsekretär edastada Eesti kodaniku passi ja isikutunnistuse väljaandmise taotluse menetlusse võtmiseks Politsei- ja Piirivalveametile (edaspidi PPA) juhul, kui tegemist ei ole esmakordse Eesti kodaniku passi ja isikutunnistuse taotlemisega. Muudatuse eesmärk on võimaldada konsulaarsekretäridel teha kõiki KonS-i §-s 27 loetletud konsulaartoiminguid, tingimusel et nad on läbinud asjakohase koolituse. Taotluse edastamine menetlusse võtmiseks PPA-le on ühetaoline ja standardne toiming, millega ei kaasne kaalutusõigust ega otsustuspädevust. Sisulise menetluse Eesti kodaniku passi ja isikutunnistuse väljaandmisel viib läbi PPA, kuigi riigilõiv võidakse tasuda välisesinduses. PPA kontrollib taotluse vastavust nõuetele ning teeb otsuse riigilõivu tagastamise osas (näiteks kui taotlus võetakse tagasi või see jäetakse läbi vaatamata).

Muudatus võimaldab Välisministeeriumil paindlikumalt välisesindustes tööd korraldada. Sellega suureneb konsulaarteenistuste operatiivne suutlikkus tööd korraldada, eriti väiksemates välisesindustes. Muudatus vähendab konsulaarametnike töökoormust, sest võimaldab delegeerida rohkem ülesandeid koolitatud konsulaarsekretäridele.

Eelnõu § 1 punktidega 14–15 muudetakse § 27 ning sellest jäetakse välja viited digitaalse isikutunnistuse väljaandmise kohta. KonS viiakse kooskõlla isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega,⁴ millega kaotati alates 1. maist 2025 digitaalse isikutunnistuse väljastamine Eesti Vabariigi kodanikule.

Normitehnilise muudatusena on KonS § 27 lõikesse 3 lisatud valdkonna eest vastutavate ministrite juurde ka vastava ministri vastutusvaldkond. Eelnõu kohaselt kehtestatakse nende aukonsulite loetelu, kellel on õigus väljastada isikutunnistus, välisriikides Eesti riigi ja kodanike huvide kaitsmise valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga kooskõlastatult kodakondsuse ja rändega seotud tegevuste korraldamise valdkonna eest vastutava ministriga. Kehtiva korra järgi kehtestab välisminister käskkirjaga nimetatud aukonsulite loetelu, kuid kooskõlastab selle eelnevalt siseministriga.

Välisesinduses vastu võetud Eesti kodaniku passi ja isikutunnistuse taotluse edastab konsulaarametnik PPA-le, kes otsustab taotluse menetlusse võtmise, teeb otsuse ja positiivse otsuse korral annab välja dokumendi. Eelnõu § 1 punktiga 16 tunnistatakse kehtetuks KonS-i § 27¹ lõige 1 ja § 30 lõige 2.

⁴ Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. - RT I, 26.06.2025, 1.

Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 572 SE seletuskiri kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/b39a7c3f-3fde-44e1-b7cb-40679867ed67/isikut-toendavate-dokumentide-seaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>

Eelnõu § 1 punktiga 16 tunnistatakse § 27¹ lõige 1 ja § 30 lõige 2 kehtetuks.

KonS-i § 27¹ lõike 1 järgi taastab konsulaarametnik isikutunnistusse, elamisloakaardile, digitaalsesse isikutunnistusse ja diplomaatilisse isikutunnistusse kantud peatatud kehtivusega sertifikaadi kehtivuse ITDS-i kohaselt. Alates 15. novembrist 2025 lõpetati võimalus dokumendi sertifikaatide kehtivus peatada ja taastada 9. juulil 2025 jõustunud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega.⁵ Käesolev muudatus viib konsulaarseaduse kooskõlla kehtiva õigusega.

KonS § 30 lõige 2, mis puudutab erikutsega konsulaarametnikke, tunnistatakse kehtetuks. Erikutsega konsulaarametnik on juriidilise kõrgharidusega konsul, kes KonS-i § 30 lõike 2 alusel võib teha notariaalseid tõestamistoiminguid tõestamisseaduse kohaselt. Sisuliselt teeb erikutsega konsulaarametnik notari toiminguid. See eeldab järjepidevat koolitust ja notaritöö spetsiifikaga kursisolekut. Praegu töötab välisesindustes seitse erikutsega konsulaarametnikku, kuid viimase kahe aasta jooksul ei ole nad teinud ühtegi notariaalset tõestamistoimingut. Toimingute vähesed vajaduse, vastava kompetentsi ebapiisavuse ning alternatiivsete võimaluste olemasolu tõttu puudub praktiline vajadus säilitada erikutsega konsulaarametnike ametikohti. Välisministeeriumi ametnike rotatsioonil põhineva töökorralduse – ametnikud täidavad erinevaid ülesandeid ja liiguvad kindla ajavahemiku järel uutele ametikohtadele – tõttu ei ole võimalik igas välisesinduses tagada erikutsega konsulaarametniku ametikoht. Kui ametnik töötab positsioonil, kus notariaalseid tõestamistoiminguid ei tehta, väheneb tema pädevus valdkonnas, mis eeldab kõrget professionaalset taset ja pidevalt ajakohastatud teadmisi. Erikutsega konsulaarametnikul ei ole võrreldes notariga sarnast ametikindlustust, kuigi kaasuvad riskid on samad. Erikutset omavad konsulaarametnikud loetakse edaspidi konsulaarkutset omavaks. Erikutsega konsulaarametniku kutse kaotamisega ei kaasne riivet isiku (erikutsega konsulaarametniku) õigusele vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta.

Alternatiivne võimalus on teha tõestamistoiming Eesti notariga videosilla teel, mis on ka laialdaselt kättesaadav ja kasutusel. Lisaks on isikutel üldjuhul võimalik kasutada ka välisriigi notari teenuseid. Praktikas ei ole põhjust pakkuda näiteks pärimismenetluse algatamise teenust, sest pärimismenetluse viib läbi notar ning erikutsega konsulaarametnikul ei ole juurdepääsu pärimisregistrile. Praktikas ei ole erikutsega konsulaarametnik pärimismenetlust algatanud viimase kümne aasta jooksul.

Kehtima jääb KonS-i § 30 lõige 1, mille kohaselt võib konsulaarametnik teha isiku taotlusel tõestamisseaduse 3. peatüki 2. jaos nimetatud tõestamistoiminguid kinnitamise vormis (nt allkirja õigsuse kinnitamine, avaliku registri andmete ja väljatrüki õigsuse kinnitamine, muude lihtsate asjaolude kinnitamine), kui selle tegemiseks Eesti Vabariigi välisesinduses on põhjendatud vajadus ning toiming on vahetult seotud Eesti kodaniku, Eesti juriidilise isiku või Eestis asuva varaga.

⁵ Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. - RT I, 26.06.2025, 1.

Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 572 SE seletuskiri kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/b39a7c3f-3fde-44e1-b7cb-40679867ed67/isikut-toendavate-dokumentide-seaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>

Erandkorras jääb siiski võimalus teha tõestamistoiminguid välisesinduses, kui seda taotleb kirjalikult Eesti kodanik, kes viibib välisriigi kinnipidamisasutuses või kelle tervislik seisund ei võimalda välisriigist lahkuda, pöörduda teenuse saamiseks asukohariigi notari poole või ühendust võtta Eesti notariga videosilla vahendusel. Selline erandkorras notariaalselt kinnitatud avaldus ja volikiri on võrdne Eesti notari tõestatud avalduse ja volikirjaga. Täpsemalt on seda selgitatud seletuskirja osas, kus käsitletakse eelnõu § 1 punkti 23.

Eelnõu § 1 punktiga 17 muudetakse § 30 lõiget 3, eemaldades sellest viite § 30 lõikele 2 ja lisades viite §-le 31¹. Muudatus on vajalik, sest § 30 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks. Eriktusega konsulaarametniku kutse kaotatakse. Paragrahv 31¹ sätestab konsulaarametnikule võimaluse teha tõestamistoiminguid erandkorras ning ka sellisel juhul on vajalik ette näha samasugused erisused tõestamisseadusest.

Eelnõu § 1 punktiga 18 muudetakse § 30 lõiget 3, tunnistades kehtetuks punktid 4 ja 5 ning lõiked 3¹ ja 3².

Punkti 4 kohaselt teeb konsulaarametnik vannutamise toimingut tõestamisseaduse § 37 kohaselt juhul, kui vannutatav on Eesti kodanik. Kavandatava muudatusega kaotatakse erikutses konsulaarametniku amet, mistõttu teeb konsulaarametnik tulevikus vaid tõestamisseaduse 3. peatüki 2. jaos nimetatud tõestamistoiminguid kinnitamise vormis (KonS-i § 30 lg 1). Vannutamine kujutab endast tõestamistoimingut tõestamise vormis, mistõttu seda ei tehta ning täiendavaks tingimuseks, et taotleja peab olema Eesti kodanik, puudub vajadus.

Punkti 5 järgi kohaldab konsulaarametnik või erikutses konsulaarametnik surma puhuks tehtavate korralduste ning pärimisega seotud tahteavalduste tõestamisel täiendavalt pärimisseaduse vastavaid sätteid. Eriktusega konsulaarametniku kutse kaotamisega ei saa välisesinduses edaspidi tõestada pärimismenetluse algatamise, pärandi vastuvõtmise ja pärandist loobumise avaldusi, mistõttu ei ole punkt enam vajalik. Konsulaarametnik võib teha tõestamistoiminguid vaid kinnitamise vormis, sealhulgas kinnitada isiku tahteavaldusi ja volikirju, kuid mitte algatada pärimismenetlusi.

Lõige 3¹ puudutab pärimismenetluse algatamist ning sätestab, et enne pärimismenetluse algatamise avalduse tõestamist kontrollib konsulaarametnik pärimisregistrit, kas samas pärimisasjas on pärimismenetlus juba algatatud. Kui pärimisregistri andmetel on pärimismenetlus samas pärimisasjas juba algatatud, keeldub konsulaarametnik pärimismenetluse algatamise avalduse tõestamisest. Eriktusega konsulaarametniku kutse kaotamisega ei algatata välisesinduses enam pärimismenetlusi. Praktikas ei ole pärimismenetluse algatamiseks tänapäeval ka enam vajadust.

Lõike 3² järgi edastatakse pärandi vastuvõtmise või pärandist loobumise avaldus pärast tõestamist viivitamata pärimismenetlust läbiviivale notarile ning pärimismenetluse algatamise avaldus edastatakse avalduse esitaja poolt nimetatud Eesti notarile. Eriktusega konsulaarametniku kutse kaotamise järel saab välisesinduses teha vaid tõestamistoiminguid kinnitamise vormis, mistõttu ei ole sätteks vajadust.

Eelnõu § 1 punktiga 19 eemaldatakse § 30 lõikest 5 viide § 30 lõikele 2, sest see tunnistatakse kehtetuks ja erikutses konsulaarametniku kutse kaotatakse. Samuti lisatakse juurde täpsustus, et §-s 30 nimetatud tõestamistoimingul on samasugune tähendus kui notariaalsel tõestamistoimingul

kinnitamise vormis. Tõestamistoimingute vormid tõestamisseaduse kohaselt on notariaalne tõestamine ja notariaalne kinnitamine. Õigusselguse tagamiseks lisatakse sättesse täpsustus, et konsulaarametniku tõestamistoiming on notariaalse kinnitamise vormis.

Eelnõu § 1 punktiga 20 tunnistatakse kehtetuks §-d 30¹ ja 31.

Paragrahv 30¹ käsitleb kaugtõestamise teenuse osutamist välisesinduse vahendusel. Tegemist on Notarite Koja ja Välisministeeriumi koostöös arendatud e-teenusega, mille eesmärk on võimaldada teha Eesti notariga tõestamistoiminguid videosilla teel, kasutades selleks välisesinduse ruume ja tehnilist tuge. Selleks, et tagada tõestamistoimingute kättesaadavus ka piiratud liikumisvõimaluste tingimustes (pandeemia tingimustes), kiirendas Notarite Koda kaugtõestamise teenuse arendamist. Praeguseks on Notarite Kojal välja arendatud ja laialdaselt kasutuses kaugtõestamise teenus, mis võimaldab isikutel teha tõestamistoiminguid otse Eesti notariga, ilma välisesinduse vahendusega. Teenus on kättesaadav üle maailma ning selle kasutus on praktikas osutunud edukaks ja tõhusaks. Seetõttu on vajadus kasutada välisesinduse ruume ja personali kaugtõestamise vahendajana muutunud marginaalseks. Välisesinduse kaudu kaugtõestamise teenuse säilitamine ei ole otstarbekas, sest Notarite Koja pakutav iseseisev kaugtõestamise lahendus katab teenuse osutamise vajaduse ning teenuse dubleerimine ei ole põhjendatud ega kulutõhus. Lisaks on seni teenust kasutatud äärmiselt vähe ning praktikas on ilmnunud mitmeid tehnilisi probleeme, mis raskendavad selle sujuvat toimimist.

Eelnõuga kavandatud muudatus aitab vältida ebaefektiivset ressursikasutust, välistab ülesannete kattumise ning toetab riiklike e-teenuste selget ja keskset korraldust. Kaugtõestamise teenus jääb isikutele kättesaadavaks Notarite Koja kaudu, mistõttu ei kaasne muudatusega sisulist piirangut tõestamistoimingute tegemisel.

Paragrahvi 31 kohaselt saab konsulaarametnik erandkorras teha erikutsega konsulaarametniku tõestamistoiminguid juhul, kui seda taotleb kirjalikult Eesti kodanik, kes viibib välisriigi kinnipidamisasutuses või kelle tervislik seisund ei võimalda välisriigist lahkuda või pöörduda teenuse saamiseks asukohariigi notari poole. Selline tõestamistoiming kooskõlastatakse Välisministeeriumi konsulaarosakonnaga. Selliselt saab konsulaarametnik Välisministeeriumi konsulaarosakonnaga kooskõlastades osutada tõestamisseaduse 3. peatüki 2. jaos nimetatud tõestamistoiminguid kinnitamise vormis, tõestamistoiminguid tõestamise vormis, notariaalseaduse § 29 lõike 3 punktides 1 ja 3 ning § 32 lõike 3 punktis 6 nimetatud toiminguid, samuti tõestada pärimismenetluse algatamise, pärandi vastuvõtmise ja pärandist loobumise avaldusi. Praktikas ei ole osutunud kõikide nende teenuste osutamine vajalikuks. Samuti ei ole konsulaarametnikul notariga võrdseid teadmisi tõestamistoimingute tegemisest, pidevat täiendõppe kohustust ega notari ametikindlustust, kuigi konsulaarametnik teeb seaduses ettenähtud toiminguid enda nimel ja vastutusel.

Üldiselt on tänapäeval isikul välismaal ka mõistlikud alternatiivid (kaugtõestamine, asukoha notar). Kuna säte reguleerib toimingute osutamist neile isikutele, kes ei saa iseseisvalt asukohariigi notari poole pöörduda või toiminguid teha kaugtõestamise vormis, siis on põhjendatud, et konsulaarametnik pakub jätkuvalt kõige hädavajalikumaid toiminguid. Selleks kehtestatakse § 31¹ ja sätet selgitatakse seletuskirja osas, kus käsitletakse eelnõu § 1 punkti 23.

Eelnõu § 1 punktiga 21 täiendatakse seadust §-ga 31¹.

Praktikas ei ole vajadust teha kõiki erikutsega konsulaarametniku pädevuses olevaid tõestamistoiminguid. Samas isik, kellel ei ole võimalik pöörduda asukohariigi notari või muu pädeva ametiisiku poole, kuna viibib välisriigi kinnipidamisasutuses või tema tervislik seisund ei võimalda välisriigist lahkuda (nt viibib haiglas või hooldekodus), võib endiselt vajada tõestamistoimingu tegemist. Sellisel juhul on põhjendatud, et konsulaarametnik võib teha tõestamistoimingu, eelkõige kinnitada volikirju ja pärandist loobumise avaldusi. Selline notariaalselt kinnitatud volikiri ja pärandist loobumise avaldus on võrdne Eesti notari tõestatud volikirja või pärandist loobumise avaldusega. See tagab kinnipeetavatele ja haigetele Eesti kodanikele, kes ei saa ise notari või muu pädeva ametiisiku poole pöörduda, oluliste toimingute kättesaadavuse, näiteks volikirja või pärandist loobumise avalduse kinnitamine. Muudatuse eesmärk on tagada, et hädavajalikud toimingud oleksid nõuetekohased ja kehtivad. Praktikas teeb Välisministeerium tihedat koostööd Notarite Kojaga tagamaks toimingute korrektsust.

Paragrahvi 31¹ lisatakse lõige 2, mille kohaselt edastatakse konsulaarametniku poolt pärandi loobumise avaldus pärast kinnitamist viivitamata pärimismenetlust läbiviivale notarile. Säte on oluline, sest tegemist on olulise infoga pärimismenetlust läbiviivale notarile. Säte on sõnastatud kehtiva KonS-i § 30 lõike 3² eeskujul.

Paragrahvi 31¹ lisatakse lõige 3, mille kohaselt tuleb ka erandkorras tõestamistoimingu eest tasuda riigilõivu. Riigilõivumäär on võrdne KonS-i § 30 alusel osutatava tõestamistoimingu riigilõivumääraga, kuid see tasutakse kahekordses määras, sest toiming tehakse väljaspool välisesinduse ruume.

Eelnõu § 1 punktiga 22 tunnistatakse §-d 32, 34–36 ja 40 kehtetuks.

KonS § 32 kehtetuks tunnistamisega lõpetatakse tõlketeenuse osutamine välisesinduses. KonS-i § 32 alusel ja tingimustel võis konsulaarametnik põhjendatud vajadusel teha tõlke avalikust dokumendist. Tõlkimine on üldjuhul ajamahukas toiming, mis nõuab väga head võõrkeele oskust. Tõlketeenuse osutamine ei ole üks välisesinduse põhifunktsioone ja kindlasti ei saa seda teenust pakkuda võrdselt kõigis esindustest. Ajavahemikul 2020–2024 tehti välisesindustes kokku vaid kaheksa tõlget. Soovi korral väljastatakse Eesti ametiasutustes dokumente üldjuhul ka inglise keeles, mida ei ole keeruline tõlkida asukohariigi keelde välisriigis või vastava vandetõlgi poolt Eestis. Kõige levinumaid välisesinduses väljastatud dokumente ehk perekonnasündmuse dokumente saab Rahvastikuregistrist väljastada inglise, saksa või prantsuse keeles. Muudatus ei pane isikuid ka rahaliselt ebasoodsamasse olukorda, kuna tegemist on riigilõivustatud teenusega. Professionaalne tõlketeenus on isikule kättesaadavam ja kiirem.

Paragrahvi 34 kehtetuks tunnistamisega lõpetatakse juhiloa, rahvusvahelise juhiloa, esmase juhiloa ja duplikaadi (edaspidi koos *juhiluba*) väljastamine. Juhiluba väljastatakse või asendatakse kaotuse, varguse või hävimise korral juhul, kui isiku elukoht on Eestis. Transpordiamet väljastab juhilube teenindusbüroos või toimetab kätte lihtkirjaga Eesti riigi sisesele postiaadressile. Teenust on seni osutatud minimaalselt, perioodil 2023–2025 väljastati 13 juhiluba. Kuna juhilubade väljastamine välisesinduses on tasuline teenus, siis eelistatakse dokumendi saatmist Eesti aadressile ning vajadusel edastavad lähedased need välisriiki otse taotlejale. Rahvusvahelisi juhilube väljastatakse Transpordiametis kohapeal ootetööna või volitatud isikule. Seega ei piira rahvusvahelise juhiloa väljastamise lõpetamine välisriigis nimetatud dokumendi saamist.

Paragrahvi 35 kehtetuks tunnistamisega lõpetatakse Eesti kodakondsusest vabastamise taotluse edastamine PPA-le, kodakondsusest vabastamist taotlenud isikule ettenähtud dokumentide väljastamine ning Eesti kodakondsust tõendavate dokumentide edastamine PPA-le kodakondsusest vabastamiseks. Taotluse edastamine PPA-le ja suhtluse vahendamine PPA ja taotlejal vahel on dubleeriv toiming ning taotlejal on võimalik suhelda PPA-ga otse ja edastada dokumendi posti teel või elektrooniliselt. See on taotlejale mugavam ja soodsam. Eesti kodakondsusest vabastamise taotluste edastamine on harva osutatav teenus. Ka muudatuse järel saab kodakondsusest loobunu tagastada oma Eesti isikut tõendavad dokumendid Eesti välisesindusele § 44 alusel.

Muudatus on seotud Siseministeeriumi kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse⁶ ning kodakondsuse seaduse, Euroopa Liidu kodaniku seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seadus,⁷ mille kohaselt ei saa tulevikus Eesti kodakondsusest vabastamise taotlusi esitada välisesindusele. Viidatud Siseministeeriumi eelnõu on kavandatud jõustuma samuti 1. jaanuaril 2027.

Paragrahvi 36 kehtetuks tunnistamisega lõpetatakse Eesti laeva suhtes tehtavad toimingud. KonS-i § 36 järgi on laevaomanikul konsulaartenusena võimalik pöörduda välisesinduse poole ajutise liputunnistuse väljastamiseks ning laevadokumentide pikendamiseks laeva lipuõiguse ja laevaregistrite seaduse kohaselt. Kui laev, mis kannab Eesti riigilippu, viibib välismaal ning laeva omanikul ei ole võimalik esitada taotlust lipudokumendi saamiseks Eestis või taotlus on seotud liiga suure finants- või ajakuluga, väljastab välisesinduse konsulaarametnik laeva omaniku taotlusel laeva kohta ajutise liputunnistuse. Viimati osutati seda teenust 2017. aastal. Tänapäeval kasutatakse võimalust esitada taotlus nimetatud dokumentide saamiseks digitaalselt. Võimalust täita kaubandusliku meresõidu koodeksi §-s 66 ettenähtud ülesannet registreerida sadamasse saabunud Eesti riigilipu all sõitva laeva kapteni teateid laeva ja laevapere kohta ei ole seni kordagi kasutatud. Kaubandusliku meresõidu koodeksit ei muudeta ning edaspidi saab laeva kapten anda teateid laeva ja laevapere kohta üle välisesindusele, kes edastab need hoiule andmiseks notarile, KonS-i § 44 alusel.

KonS § 40 kehtetuks tunnistamisega lõpetatakse ametliku kinnitamise teenuse osutamine. KonS-i § 40 kohaselt kinnitab konsulaarametnik ametlikult allkirja, ärakirja, väljatrüki või väljavõtte õigsust haldusmenetluse seaduse kohaselt. Sisuliselt on tegemist isiku tuvastamisega teise Eesti ametiasutuse jaoks. Kõige enam kasutatakse seda teenust, et kinnitada isikunime muutmise avalduse esitamisel ja välisriigi kodanikele isikukoodi tellimise avalduse esitamisel allkirja. Tegemist on dubleeriva toiminguga, millele on alternatiivid. Isikunime muutmise avalduse võib esitada digitaalselt allkirjastatult kohalikule omavalitsusele. Samuti jääb võimalus saada notariaalse kinnitamise teenust välisesinduses.

Välisriigi kodanike teenindamine ei ole Eesti välisesinduste esmane ülesanne. Ametlik kinnitamine on mugavusteenus ning välisriigi kodanikul on lihtsam ja mugavam pöörduda asukohariigi notari poole. Juhul, kui välisriigi kodaniku taotletav kinnitamine on seotud Eesti kodanikuga, Eesti juriidilise isiku või Eestis asuva varaga, saab isik välisesinduses taotleda tõestamistoimingut KonS-i § 30 järgi.

⁶ Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus. EIS eelnõu toimik: 25-1075.

⁷ Kodakondsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. EIS eelnõu toimik: 25-1280.

Eelnõu § 1 punktiga 23 muudetakse § 33 lõiget 2. Käesolevaga eelnõuga kehtestatakse riigilõiv perekonnaseisuandmete muudatuste rahvastikuregistrisse kandmise eest (vt eelnõu § 6 punkt 30). Kuna riigilõivu võtmise alus peab olema sätestatud ka eriseaduses, siis on lisatud säte konsulaarseadusesse.

Eelnõu § 1 punktidega 24 ja 25 muudetakse § 43 lõiget 4. Muudatusega lõpetatakse keeld legaliseerida avalik dokument, kui avalik dokument on legaliseeritud kasutamiseks teises riigis. Konsulaarametnik legaliseerib välisriigis antud avaliku dokumendi, mida kasutatakse Eestis, ja Eestis antud avaliku dokumendi, mida kasutatakse välisriigis. Muudatuse eesmärk on tagada avaliku dokumendi legaliseerimisel suurem paindlikkus.

KonS-i § 43 kohaselt legaliseerib konsulaarametnik avaliku dokumendi, kinnitades dokumendil oleva allkirja ja vajaduse korral pitseri või templi ehtsust. Legaliseerimise käigus võrdleb konsulaarametnik talle Eesti ametiasutuse või diplomaatiliste kanalite kaudu saadetud allkirja näidist dokumendil oleva allkirjaga. Sama moodi kontrollib konsulaarametnik pitseri ja templi ehtsust. Dokumendi legaliseerimine on üks vanimaid rahvusvahelise dokumendisuhtluse viise, kus üldjuhul suhtlevad kaks riiki. Legaliseerimisele kuuluvad dokumendid, mille on väljastanud riigid, kes ei ole ühinenud Haagi välisriigi avalike dokumentide legaliseerimise nõude tühistamise konventsiooniga.⁸ Rahvusvahelises dokumendisuhtluses toimub tihti dokumendi legaliseerimine tava kohaselt. Eestis on legaliseerimine reguleeritud KonS-i §-ga 43 ja välisministri 17. juuni 2009. a määrusega nr 15 „Avaliku dokumendi legaliseerimise kord ja taotluse vorm“. Dokumendi legaliseerimist taotleval isikul ei olnud seni võimalik esitada juba teises riigis legaliseeritud dokumenti Eestis legaliseerimiseks, mistõttu pidi taotleja esitama sama dokumendi legaliseerimiseks vastavatele riikidele eraldi, kui taotlejal oli vaja esitada sama avalik dokument mitmele riigile. Sellisel keelul ei ole aga praktilist ega juriidilist põhjust. Peamiselt on legaliseerimine kui dokumendi kinnitamise viis kasutusel kolmandates riikides ning praktikas on nendest riikidest dokumendi saamine osutunud taotlejale keeruliseks ja ajamahukaks. Seetõttu on põhjendatud lõpetada kehtiv piirang ja võimaldada legaliseerida ka neid dokumente, mille on juba mõni teine riik legaliseerinud.

Muudatus puudutab vaid Välisministeeriumile, sh välisesindustele, legaliseerimiseks esitatavaid dokumente. See tähendab, et teiste riikide ametiasutustele esitavate dokumentide legaliseerimise nõuded (sh keeldumise alused) on sätestatud vastavate riikide õigusaktides ning kavandatav muudatus neid ei mõjuta.

Eelnõu punktiga 24 täiendatakse KonS § 43 lõike 4 punkti 8 sõnaga „või“. Kavandatav muudatus on normitehniline ning on tingitud KonS § 43 lõike 4 punkti 9 kehtetuks tunnistamisest.

Eelnõu § 1 punktiga 26 muudetakse § 44 lõiget 1, lisades tingimuse, et konsulaarametnik või aukonsul edastab dokumente ametiasutusele või mõnele isikule põhjendatud juhul. Muudatuse eesmärk on anda konsulaarametnikule ja aukonsulile kaalutusõigus otsustada, kas dokumente isiku taotlusel edastada või mitte. Põhjendatud ei ole dokumentide edastamine välisesinduse vahendusel, kui isikul on lihtsam ja soodsam edastada dokumente posti teel või elektrooniliselt. Kehtiv säte annab aluse nõuda konsulaarametnikult või aukonsulilt dokumendi edastamist ka

⁸ Välisriigi avalike dokumentide legaliseerimise nõude tühistamise konventsioon. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/78280>

teisele (füüsilisele) isikule, mitte ainult ametiasutusele. Diplomaatilise kullerteenuse osutamine igasuguste dokumentide vahendamiseks ei ole välisesinduse esmane ülesanne ning see ei ole põhjendatud. Muudatuse järgselt peab konsulaarametnik või aukonsul kaaluma, kas isikul on mõistlikud alternatiivid või on isikul põhjendatud vajadus dokumendi edastamiseks diplomaatilise postiga. Näiteks võib põhjendatud juhtudeks pidada õigusabi taotluste edastamist või asukohariigis valitsevaid erakorralisi asjaolusid, mis takistavad dokumentide edastamist alternatiivsete kanalite kaudu (nt postiteenus ei ole kättesaadav). Põhjendatud vajaduse tingimus on oluline, et vältida diplomaatilise posti kasutamist juhul, kui on ka muid turvalisi postiteenuseid. Põhjendatud vajaduseks saab lugeda olukorda, kus isikul või ametiasutusel on vältimatu vajadus esitada selliseid dokumente teisele riigile, kuid puudub näiteks turvalise posti teenuse võimalus. Vajaduse põhjendatuse üle otsustab Välisministeerium kui teenuseosutaja. Muudatus ei mõjuta dokumentide edastamist juhul, kui see on ette nähtud välislepinguga või seaduse alusel on ette nähtud teistsugune kord (nt passi taotluste edastamine konsulaarseaduse alusel või ametiabi taotluste edastamine halduskoostöö seaduse alusel).

Eelnõu § 1 punktiga 27 muudetakse § 47 pealkirja ja lõiget 1 ning neist eemaldatakse viide tööloale. Sätte järgi edastab konsulaarametnik välisriigi kodaniku elamis- ja tööloa taotluse või elamisõiguse taotluse menetlusse võtmiseks PPA-le. Kehtiv välismaalaste seadus ei nimeta enam tööluba Eestis töötamise õigusliku alusena. Elamisloa alusel Eestis elaval välismaalasel on õigus Eestis töötada ning eraldi tööloa kohustust ei ole kehtestatud. Seega tuleb aegunud regulatsioon eemaldada ka KonSist. Tegemist on normitehnilise muudatusega ning see ei too kaasa sisulisi muudatusi.

Välisesinduses vastu võetud elamisloa taotluse või elamisõiguse taotluse edastab konsulaarametnik menetlusse võtmiseks PPA-le välismaalaste seaduse ning Euroopa Liidu kodaniku seaduse kohaselt. Enne taotluse edastamist tuvastab konsulaarametnik taotleja isiku või kontrollib isikusamasust ning vajadusel võtab biomeetrilised andmed. PPA menetleb taotlusi, teeb sisulise otsuse ja positiivse otsuse korral annab elamisloa või elamisõiguse.

Eelnõu § 1 punktiga 28 tunnistatakse § 53 lõige 6 ja § 59 kehtetuks.

KonS § 53 lg 6 sätestas, et konsulaarametnik annab Euroopa Liidu liikmesriigi esindamata kodanikule Euroopa Liidu tagasipöördumistunnistuse. Lõige 6 muudetakse kehtetuks seoses § 61¹ kehtestamisega. Kuna paragrahv 61¹ reguleerib eraldi Euroopa Liidu tagasipöördumistunnistuse andmist, siis ei ole kahe samasisulise sätte olemasolu põhjendatud. Tegemist on normitehnilise muudatusega ning see ei too kaasa sisulisi muudatusi.

KonS § 59 eesmärk on kirstu või urni sisu õiguspärasuses veendumine. Sätte pealkiri „Põrmu Eestisse saatmine“ on mõneti eksitav, sest konsulaarametnik tegelikkuses selle sätte järgi põrmu Eestisse ei saada, vaid urn või kirst pitseeritakse ja selle kohta antakse tõend. Tänapäeval on kõik surnukehaga seonduvad pitseerimise ja tõendamise toimingud matusebüroo osutada, mistõttu praktikas ei ole konsulaarametnikul ega aukonsulil enam neis toimingutes rolli. Konsulaarametnikul ega aukonsulil ei ole praktikas tegelikult võimalik veenduda ega tõendiga kinnitada, et kirstus või urnis ei ole kõrvalisi esemeid, sest selliseks kontrolliks puuduvad vajalikud töövahendid, kuid vajadusel saab konsulaarametnik või aukonsul saab kinnitada matusebüroo kirjalikku tõendit. Kirstus ja urnis oleva sisu eest saab vastutada ainult matusebüroo töötaja, kes kirstu ja urni sulgeb ja pitseerib. Juba aastaid on matusebüroo osalus põrmu Eestisse saatmisel

vajalik ning konsulaarabi ei asendanud kirstu või urni Eestisse saatmise ettevalmistamist matusebüroo poolt. Seega on kadunud vajadus § 59 säilitamiseks.

Isikud ei satu kavandatava muudatusega ebasoodsamasse olukorda, sest endiselt jääb kehtima tõendi andmise konsulaarteenus (KonS § 39 alusel). Nii alles jääv tõendi andmise konsulaarteenus (KonS § 39 alusel) kui ka kaotatav urni või kirstu pitseerimine ning selle kohta tõendi andmine (KonS § 59 alusel) on mõlemad riigilõivustatud toimingud.

Kavandatava muudatusega ei muutu hädasolijatele antav abi surmajuhtumi korral, sest eelnõuga ei muudeta KonS-i § 58 ning endiselt nõustab ja abistab konsulaarametnik või aukonsul inimesi põrnu Eestisse toomise korraldamisel.

Eelnõu punktidega 29 ja 30 muudetakse § 61 lõiget 2 ja tunnistatakse kehtetuks lõige 3. Muudatusega täpsustatakse, milles seisneb konsulaarabi kinnipeetud ja karistust kandva isiku õiguste kaitseks, ning selle raames liidetakse lõiked 2 ja 3.

Konsulaarametnik või aukonsul ei esinda isikut kohtus õigusliku esindajana, vaid suhtleb asukohariigi asjasse puutuvate asutustega isikut ja tema põhiõigusi käsitlevates küsimustes. Peamiseks põhjuseks, miks kinnipeetud isikud (nii karistust kandvad kui ka vahistatud isikud) konsulaarametniku poole pöörduvad, on kaebused kinnipidamistingimuste üle vanglas. Konsulaarametnik ei saa nõuda isikule paremaid kinnipidamistingimusi, kui selle riigi konkreetsetes kinnipidamisasutuses on üldiselt ette nähtud. Konsulaarametnik saab sekkuda isiku taotlusel ainult siis, kui rikutakse isiku põhiõigusi (diskrimineerimine, tervishoiu puudumine, vägivald jne). Muudatusega täpsustatakse sätte sõnastust ning sisuline regulatsioon ei muutu. Kinnipeetud ja karistust kandva isiku õiguste kaitse on muudatuse järel tagatud samaväärselt kehtiva regulatsiooniga. Muudatus on vajalik täpsustamiseks konsulaarametniku osutatava konsulaarabi ulatust.

Muudatusest tulenevalt tunnistatakse kehtetuks § 61 lõige 3, sest konsulaarametniku ja aukonsuli kohustus seista kinnipeetud ja karistust kandva isiku põhiõiguste eest lisati § 61 lõikesse 2. Kui konsulaarametnik või aukonsul saab info, et Eesti kodaniku või välismaalase põhiõigused kinnipidamisasutuses ei ole tagatud, siis teeb ta järelepärimise asukohariigi ametiasutustele. Sellega on kaetud praegu lõikes 3 ette nähtud kohustus reageerida võimalikele rikkumistele, et Eesti kodaniku või välismaalase põhiõigused oleksid tagatud.

Praktikas on eeldatud, et konsulaarametnik on kinnipeetava esindaja ning saab parandada kinnipidamisasutuse üldisi tingimusi, kuid see ei vasta tõele. Muudatus tagab parema õigusselguse, kuigi ei muuda regulatsiooni sisu.

Eelnõu § 1 punktiga 31 täiendatakse § 64 lõigetega 2¹ ja 2². Paragrahv 64 reguleerib hädasolijale rahalise abi andmist. Paragrahvi lisatakse selgitus, et hädasolijale antav tagatiseta rahaline abi võib seisneda muus rahaliselt välja arvutatavas abis ja konsulaarabi osutamise seotud vältimatutes kuludes.

Praktikas seisneb tagatiseta rahalise abi andmine eelkõige lennu- või muu sõidupileti ostmises, et hädasolija saaks Eestisse tagasi pöörduda. Samas on iga konsulaarabi juhtum erinev ning ei ole mõistlik kehtestada piiratud loetelu, milles võib seisneda tagatiseta rahaline abi. Vajalik võib olla ka näiteks majutuse või toidu ostmise. Samuti võib konsulaarabi osutamiseks olla vajalik kasutada

tõlketeenust. Seetõttu on oluline jätta konsulaarametnikule kaalutlusruum, kuidas hädasolijale kõige paremini konsulaarabi osutada. See, et tagatiseta rahaline abi võib olla ka muu abi kui vaid rahaline väljamakse, on olnud sätestatud KonS-i § 64 lõike 6 alusel antud määruses,⁹ mistõttu ei ole tegemist regulatsiooni sisulise muutmisega. Oluline on, et tegemist oleks konsulaarabi osutamisega seotud vältimatu ja põhjendatud kuluga. Üldjuhul ei peeta konsulaarabiga seotud vältimatuks kuluks konsulaarametniku lähetuskulusid, kui konsulaarametnik täidab tavapäraseid ülesandeid.

Kõnealune säte kohaldub ka Eesti kodanikele, kellele osutab abi teine Euroopa Liidu liikmesriik. Sellisel juhul võib konsulaarabi osutamisega seotud vältimatu kulu olla ka konsulaartasu, kui see on sätestatud abi andva riigi õiguses ning on kooskõlas direktiiviga (EL) 2015/637¹⁰, sealhulgas põhimõttega kohelda võrdselt Eesti ja Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikke. Hädasolijale antud tagatiseta rahalise abi tagasimaksmise kohustus kehtib ka sellisele abile, mida annab Euroopa Liidu liikmesriik Eesti kodanikule kooskõlas direktiiviga (EL) 2015/637.

Sättesse lisatakse tingimus, et vastav abi peab olema rahaliselt välja arvatav. See on vajalik, sest tagatiseta rahaline abi (mida võib osutada ka muul moel kui raha üleandmisega hädasolijale) tuleb hädasolijal Eesti riigile tagasi maksta, kui ei rakendata KonS-i § 64 lõikes 5 nimetatud erandit. Kui Euroopa Liidu liikmesriik on andnud abi Eesti kodanikule kooskõlas direktiiviga (EL) 2015/637, siis tekib Eesti kodanikul tagasimaksmise kohustus abi andnud liikmesriigi ees. Abi andnud liikmesriik võib esitada nõude Eesti kodaniku vastu antud abi tagasimaksmiseks. Kui isik ei täida esitatud nõuet, võib abi andnud liikmesriik edastada nõude Eesti riigile KonS-i § 64² kohaselt. Eesti riigil tekib omakorda nõue abi saanud Eesti kodaniku vastu.

Lisatava lõike 2² kohaselt võib Välisministeerium kriisiolukorras osutada konsulaarabi, nõudmata tagasimaksmise kohustuse vormi täitmist, kui konsulaarabi osutamine on vältimatu. Säte on ette nähtud juhtudeks, mil kriisiolukorras ei ole võimalik paluda hädasolijal täita enne konsulaarabi osutamist tagasimaksmise kohustuse vorm.

Praktikas võib vältimatu konsulaarabi osutamise olukorraks olla näiteks evakuatsiooni korraldamine, kus isikul ei ole võimalik enne lennuki pardale minemist esitada konsulaarametnikule nõuetekohaselt täidetud tagasimaksmise kohustuse vorm. Evakuatsioonilendu korraldatakse tavapäraselt mitme riigi koostöös, kriisiolukorras ning suure ajasurve all. Seetõttu peab jääma võimalus pakkuda evakuatsiooni ka neile hädasolijatele, kes tagasimaksmise kohustuse vormi täita ei saa.

Hoolimata tagasimaksmise kohustuse vormi täitmata jätmisest on hädasolijal kohustus maksta tagatiseta rahaline abi (mis võib seisneda evakuatsioonilennu korraldamisega seotud kuludes) riigile tagasi. Samasisuline säte on seni kehtinud määruse¹¹ tasandil, mistõttu ei ole tegemist

⁹ [Välisministri 17.06.2009 vastu võetud määrus nr 13 "Konsulaarabi andmise kulude tagasimaksmise kord, tagatiseta rahalise abi taotluse vorm ning konsulaarkaitse kulude tagasimaksmise kohustuse vorm".](#)

¹⁰ [Nõukogu direktiiv \(EL\) 2015/637, 20. aprill 2015, mis käsitleb koordineerimis- ja koostöömeetmeid, millega hõlbustatakse liidu esindamata kodanike konsulaarkaitset kolmandates riikides ning tunnistatakse kehtetuks otsus 95/553/EÜ.](#)

¹¹ [Välisministri 17.06.2009 vastu võetud määrus nr 13 "Konsulaarabi andmise kulude tagasimaksmise kord, tagatiseta rahalise abi taotluse vorm ning konsulaarkaitse kulude tagasimaksmise kohustuse vorm".](#)

regulatsiooni sisulise muutmisega. Kavandatava muudatuse järgselt muudetakse ka välisministri määrust ning eemaldatakse määrusest seaduse tasandile viidud sätted (vt seletuskirja lisa 1).

Lõiked 2¹ ja 2² täpsustavad KonS-i § 64 lõiget 2 ning kui tagatiseta rahalist abi saanud isik ei tagasta raha tähtaja jooksul, on ministri ettekirjutus sundtäidetav vastavalt KonS-i § 64 lõikele 4.

Eelnõu § 1 punktiga 32 muudetakse § 64 lõiget 3¹, lisades, et tagasimaksmise kohustus on peale Eesti kodaniku ka välismaalasel. Muudatuse eesmärk on tagada hädasolija tagatiseta rahalise abi tagasimaksmise kohustus ka välismaalasele võrdselt Eesti kodanikuga. Praktikas võib esineda olukordi, kus ühe leibkonna liikmed on Eesti kodanikud ja välismaalased (nn halli passi omanikud) ning konsulaarabi korras osutatakse abi tervele leibkonnale, näiteks evakuatsiooni lennu korraldamisega. Sellisel juhul ei ole põhjendatud kohelda Eesti kodanikku ja välismaalast erinevalt ning nõuda tagatiseta rahalise abi tagasi maksmist vaid Eesti kodanikult.

Eelnõu § 1 punktidega 33 ja 34 muudetakse § 64 lõiget 6 ja tunnistatakse kehtetuks § 64 lõige 6¹. Muudatusega asendatakse konsulaarkaitse mõiste konsulaarseaduses kasutatava konsulaarabi mõistega. Konsulaarkaitse on mõistena kasutusel direktiivi (EL) 2015/637¹² eestikeelses tõlkes, kuid sisuliselt on tegemist konsulaarabiga eesti õiguse tähenduses. Mõistete muutmise tõttu kaob vajadus § 64 lõike 6¹ järele, mistõttu tunnistatakse see kehtetuks.

Konsulaarabi andmisel töötleb konsulaarameetnik hädasolija (teenuse või toimingu taotleja) ja tema lähedase (teenuse või toimingu taotleja sugulase, kontaktisiku või seadusliku esindaja, taotlejaga koos elavate perekonnaliikmete või teiste toimingu osaliste) isikuandmeid vastavalt KonS-i §-le 12.

Eelnõu § 1 punktiga 35 lisatakse konsulaarseadusesse § 64¹, millega nähakse ette kulude hüvitamise kord Eesti ja teiste Euroopa Liidu liikmesriikide vahel. Sätestatakse, et Välisministeeriumil on õigus nõuda Euroopa Liidu liikmesriigi esindamata kodanikule konsulaarabi osutamise järel abiga seotud kulude hüvitamist tema kodakondsusjärgselt liikmesriigilt. Juhul, kui teine liikmesriik on osutanud konsulaarabi Eesti kodanikule, esitab vastav liikmesriik Välisministeeriumile kulude hüvitamise taotluse ja Välisministeerium tasub selle 12 kuu jooksul. Kulude hüvitamise taotluse vorm on kehtestatud riigisisises õiguses välisministri määrusega ja tuleneb direktiivist (EL) 2015/637.¹³ Välisministeeriumil tekib õigus nõuda vastavate kulude hüvitamist omakorda konsulaarabi saanud isikult KonS-i § 64 lõike 3 alusel.

Olukordades, kus konsulaarabi osutatakse korraga mitmele hädasolijale, tuleb Välisministeeriumi kantud kulud hüvitada proportsionaalselt. Praktikas korraldatakse kriisiolukorras evakuatsioonilende koostöös teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega, et Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud saaksid lahkuda kriisipiirkonnast. Sellisel juhul jagatakse lennu korraldamise kulud proportsionaalselt, jagades tegelikult kantud kulude kogusumma abi saanud Euroopa Liidu ja Eesti kodanike arvuga. Kui Eesti sai abistamiseks rahalist toetust liidu

¹² [Direktiiv \(EL\) 2015/637, 20. aprill 2015, mis käsitleb koordineerimis- ja koostöömeetmeid, millega hõlbustatakse liidu esindamata kodanike konsulaarkaitset kolmandates riikides ning tunnistatakse kehtetuks otsus 95/553/EÜ.](#)

¹³ [Direktiiv \(EL\) 2015/637, 20. aprill 2015, mis käsitleb koordineerimis- ja koostöömeetmeid, millega hõlbustatakse liidu esindamata kodanike konsulaarkaitset kolmandates riikides ning tunnistatakse kehtetuks otsus 95/553/EÜ.](#)

kodanikukaitse mehhanismi¹⁴ kaudu, määratakse Euroopa Liidu liikmesriigi esindamata kodaniku kodakondsusjärgse liikmesriigi osa suurus kindlaks pärast liidu osa mahaarvamist.

Samasisuline regulatsioon on seni kehtinud KonS-i § 64 lõike 6 alusel antud määruses, mistõttu ei ole tegemist regulatsiooni sisulise muutmisega.

Eelnõu § 1 punktidega 36 ja 38 lisatakse KonS-i § 67 lõikesse 1 Välisministeeriumi Eestis asuva struktuuriüksuse ülesandena perekonnaseisutoimingu tegemine ning täiendatakse seadust §-ga 70¹. Erinevalt välisesinduse konsulaartoimingust, mis on reguleeritud KonS-i §-ga 33, täpsustab KonS-i § 70¹, et konsulaarametnik või konsulaarsekretär teeb perekonnaseisutoimingute seaduses sätestatud tingimustel ja korras andmehõivekandeid välisesindusele esitatud välisriigis koostatud perekonnaseisudokumentide alusel. Kui välisriigis koostatud perekonnaseisudokument esitatakse välisesindusele, kus andmehõivetoimingut tihti ei tehta, on efektiivsem delegeerida toimingu tegemine Välisministeeriumi Eestis asuvale struktuuriüksusele. Tegemist ei ole uue sisulise muudatusega, vaid olemasoleva regulatsiooni täpsustamisega.

Eelnõu § 1 punktidega 37 ja 39 tunnistatakse kehtetuks § 67 lõike 1 punkt 10 ja § 71. Sätete kehtetuks tunnistamine on tingitud põrmu välisriiki saatmise teenuse lõpetamisest. KonS-i § 67 lõikes 1 on loetletud Välisministeeriumi Eestis asuva struktuuriüksuse ülesanded, mille hulgas on ka põrmu välisriiki saatmine.

KonS § 67 lg 1 loetleb Välisministeeriumi Eestis asuva struktuuriüksuse ülesanded, mille hulgas on ka põrmu välisriiki saatmine. Lõikest 1 kustutatakse need teenused, mida praktikas enam ei teostata. Kehtetuks tunnistatavate sätete eesmärk oli veenduda kirstu või urni sisu õiguspärasuses. Tänapäeval on aga kõik surnukehaga seonduvad pitseerimise ja tõendamise toimingud matusebüroo osutada, mistõttu praktikas ei ole selleks sätteks vajadust. Eesti matusebüroo töötaja sulgeb ja pitseerib välisriiki saadetava kirstu või urni ning konsulaarametnikul ei ole võimalik veenduda ega tõendiga kinnitada, et kirstus või urnis ei ole kõrvalisi esemeid, sest selliseks kontrolliks puuduvad vajalikud töövahendid. Viimati osutati seda teenust 2016. aastal.

Eelnõu § 1 punktiga 40 täiendatakse seadust §-ga 75³, milles sätestatakse, et erikutset omavad konsulaarametnikud loetakse edaspidi konsulaarkutset omavaks. Kuna käesoleva eelnõuga kaotatakse konsulaarametniku erikutse, siis peab rakendussättena sätestama, mida toob muudatus kaasa konsulaarametniku erikutse omajatele. Konsulaarametniku kutse ja erikutse omandamise eeldused on üldjoontes samad (va täiendav eeldus omada juriidilist kõrgharidust erikutse omandamiseks), mistõttu on erikutse kaotamisel põhjendatud lugeda senised erikutsega konsulaarametnikud konsulaarametniku kutset omavaks.

§ 2. Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmine

Eelnõu § 2 punktiga 1 muudetakse § 15 lõike 5 punkti 2, eemaldades viite digitaalsele isikutunnistusele. ITDS-i § 15 lõikes 5 on loetletud Välisministeeriumi ülesanded. Sättest eemaldatakse viide Välisministeeriumi kohustusele väljastada digitaalne isikutunnistus.

¹⁴ [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 13132013/EL, 17. detsember 2013, liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kohta.](#)

Muudatusega viiakse Välisministeeriumi ülesannete loetelu kooskõlla ITDS-iga, millega kaotati alates 1. maist 2025 digitaalse isikutunnistuse väljastamine Eesti Vabariigi kodanikule.

§ 3. Perekonnaseisutoimingute seaduse muutmine

Eelnõu § 3 punktiga 1 muudetakse § 47 ja sellest eemaldatakse viide konsulaarametnikule. Sätte järgi võib abielu lahutada ühe abikaasa kohalolekuta, kui ta mõjuval põhjusel ei saa perekonnaseisuasutusse ilmuda ja esitatakse tema notariaalselt tõestatud või konsulaarametniku tõestatud nõusolek abielu lahutamiseks tema kohalolekuta. Muudatus on tingitud konsulaarametniku erikutse kaotamisest. Erikutsega konsulaarametnikel oli pädevus nõusolekut notariaalselt tõestada, kuid erikutse kaotamisega ei ole konsulaarametnikel enam vastavat pädevust, mistõttu tuleb sätte seadusest eemaldada.

§ 4. Rahvastikuregistri seaduse muutmine

Eelnõu § 4 punktiga 1 muudetakse § 40 lõike 3 punkti 4. Kehtiva sätte kohaselt annavad moodustatud isikukoodi isiku andmete esmakordsel rahvastikuregistrisse kandmisel järgmised andmeandjad: 4) maakonnakeskuse kohaliku omavalitsuse üksus või konsulaarametniku allkirjaga kinnitatud taotluse alusel volitatud töötleja isikukoodi riigi andmekogusse kandmiseks seaduse või andmekogu põhimääruse alusel.

Muudatusega lisatakse võimalus pöörduda isikukoodi saamise taotluse kinnitamiseks ka välisriigi notari poole. Kui isikukoodi taotlusi võivad kinnitada lisaks konsulaarametnikule ka välisriigi notarid, laienevad isikukoodi taotlejate võimalused taotluse kinnitamise saamiseks. See annab isikule suurema paindlikkuse isikukoodi taotlemisel. Samuti täpsustatakse, et taotluse kinnitab Eesti välisesinduse konsulaarametnik.

Eelnõu § 4 punktiga 2 lisatakse § 40 lõige 3¹. Kavandatava muudatuse kohaselt peab PKTS § 40 lõike 3 punktis 4 nimetatud välisriigi notari poolt kinnitatud taotlus, olema legaliseeritud või kinnitatud tunnistusega (*apostille*'ga), välja arvatud juhul, kui õigusakt näeb ette teisiti. Legaliseerimine või kinnitatud tunnistus (*apostille*) on rahvusvaheliselt tunnustatud tõestus dokumendi ehtsuse kohta. See tingimus ei kohaldu, kui õigusakt (nt välisleping või Euroopa Liidu õigus) näeb ette teisiti. Näiteks on Eesti sõlminud õigusabilepingud Poola, Läti, Leedu ja Ukrainaga ning sellisel juhul ei pea nende riikide notarite kinnitatud taotlus olema legaliseeritud või kinnitatud tunnistusega (*apostille*'ga).

§ 5. Pärimisseaduse muutmine

Eelnõu § 5 punktidega 1 ja 2 muudetakse PärS § 176 lõiget 2² ja § 177¹ lõiget 2 ning nendest sätetest eemaldatakse viited konsulaarametnikule.

PärS § 176 lõige 2² sätestab pärimisregistri vastutava töötlejana erikutsega konsulaarametniku. PärS 177¹ lõige 2 sätestab, et ka konsulaarametnik võib teha pärimisregistri kande. Konsulaarametniku erikutse kaotamisega ei tee konsulaarametnikud (ka erikutseta) pärimisega seotud toiminguid, va eelnõuga kavandava KonS § 31¹ sätestatud pärandist loobumise avalduse kinnitamine. Sellisel juhul edastatakse pärandist loobumise avaldus pärimist läbiviivale notarile. Konsulaarametnikud ei vaja juurdepääsu pärimisregistrile.

§ 6. Riigilõivu seaduse muutmine

Eelnõu § 6 punktiga 1 muudetakse RLS § 43 lõiget 1, mis sätestab konsulaarametnikule õiguse isiku, Eesti riigiasutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse organi, samuti välisriigi riigiasutuse põhjendatud taotlusel, diplomaatilise noodi alusel või välislepingus ette nähtud juhul vabastada isik RLS §-s 304, 309, 310, 314, 316 või 319 lõikes 1 nimetatud toimingu eest riigilõivu tasumisest või vähendada tasutava riigilõivu määra, lähtudes isiku majanduslikust olukorrast või kultuuri-, välis-, arengupoliitilisest või muust olulisest avalikust huvist. Muudatusega lisatakse toimingute nimekirja, mille riigilõivust on konsulaarametnikul õigus taotleja vabastada, ka Eesti kodaniku või välismaalase välisriigis kinnitatud või tuvastatud perekonnaseisuandmete muudatuste, välja arvatud surma andmete andmehõivekandega rahvastikuregistrisse kandmise toiming (eelnõu § 6 punktiga 30 lisatav RLS § 319 lg 5). Ei saa välistada olukorda, kus andmehõive tegemine välisesinduses on vajalik ja aegkriitiline, kuid isiku majanduslik olukord ei võimalda tasuda riigilõivu. Säte annab konsulaarametnikule vastava kaalutusõiguse.

Eelnõu § 6 punktidega 2, 14, 15, 18, 20, 22, 24, 26–29 muudetakse RLS § 86, § 272 lõikeid 19 ja 20, § 272¹, § 304, § 305 lõiget 2, § 309, § 314–317 ning viiakse aastatel 2016 ja 2020 kehtestatud riigilõivud kooskõlla muutunud kuludega. Uute määrade arvutamisel on lähtutud välisteenistuse seaduse § 32 lõike 6 alusel kehtestatavast Eesti Vabariigi välisesinduste ühe kuu töökoha maksumusest. Töökoha maksumus kehtestatakse tegelike kulude põhjal Välisministeeriumi kantsleri käskkirjaga. Vastavalt käskkirjadele on keskmine töökoha maksumus Eesti Vabariigi välisesindustes 2025. aastaks võrreldes 2017. aastaga (töökohade maksumust kehtestatakse alates aastast 2017) kasvanud 1,97 ja võrreldes 2020. aastaga 1,6 korda. Uute riigilõivumäärade arvutamisel on kasutatud juba euro kasutuselevõtust saadik kehtinud põhimõtet, et Eesti välisesindustes konsulaarteenuste eest eurodes võetavad riigilõivud ümardatakse ülespoole lähima 5- või 0-lõpulise täisarvuni tagamaks, et sularahas on välisesinduses riigilõivu võimalik tasuda paberrahas¹⁵. Ülevaade riigilõivudest, mida tõstetakse seetõttu, et viia need vastavusse tegelike välisesinduste ülalpidamise kuludega, on esitatud allolevas tabelis koos uute riigilõivudega.

Tabel: Ülevaade muudetavatest riigilõivudest.

Punkt eelnõu § 6	Riigilõivu seaduse säte	Kehtiv riigilõiv		Välisesinduste kulude kasv (2025 vrd kehtestamise aasta, korda)	Uus riigilõiv eurodes
		Summa eurodes	Kehtestamise aasta		
2	§ 86	10	2016	1,97	20

¹⁵ Eelnõu 721 SE (Riigilõivuseadus) seletuskiri on kättesaadav riigikogu veebilehel <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/108d7b9f-af83-a526-36df-13e7af5dff52/riigiloivuseadus/>.

Punkt eelno § 6	Riigilõivu seaduse säte	Kehtiv riigilõiv		Välisesinduste kulude kasv (2025 vrd kehtestamise aasta, korda)	Uus riigilõiv eurodes
		Summa eurodes	Kehtestamise aasta		
14	§ 272 lg 19 p 1	20	2020	1,60	35
14	§ 272 lg 19 p 2	100	2020	1,60	160
14	§ 272 lg 19 p 3	45	2022	1,18	55
15	§ 272 lg 20	20	2020	1,60	35
18	§ 272 ¹	20	2020	1,60	35
20	§ 304	30	2016	1,97	60
22	§ 305 lg 2	30	2016	1,97	60
24	§ 309	30	2016	1,97	60
26	§ 314	20	2016	1,97	40
27	§ 315	20	2016	1,97	40
28	§ 316	30	2016	1,97	60
29	§ 317	15	2016	1,97	30

Eelnõu § 6 punktidega 3, 7, 9, 10, 12, 16 ja 18 muudetakse vastavalt § 272 lõikeid 1, 8, 10, 11, 13 20 ja § 272¹ ning kehtestatakse kõrgem riigilõivumäär Eesti passi, isikutunnistuse ja elamisloakaardi toimingutele, kui teenust taotleb välisesinduses või aukonsuli juures isik, kelle registreeritud elukoht rahvastikuregistris ei ole välisriigis (registreeritud elukoht on Eestis või puudub registrist sootuks). Kõrgem riigilõiv kehtestatakse seetõttu, et välisesinduste ülesanne on pakkuda konsulaarteenuseid (v.a konsulaarabiga seotud teenused) eelkõige neile Eesti kodanikele, kes elavad alaliselt välisriigis, ning teenuste osutamiseks vajalike ressursside planeerimisel lähtutakse rahvastikuregistris olevatest elukohaandmetest (rahvastikuregistri seaduse § 6 lõike 1 kohaselt rahvastikuregistrisse kantud andmete õigsust eeldatakse). Rahvastikuregistri andmetel Eestis elavate, kuid välisesindustes isikut tõendavaid dokumente taotlevate või neid kätte saada soovivate isikutega ei saa välisesindused teenuste osutamiseks vajalike ressursside planeerimisel arvestada ning seetõttu tuleb teenuse osutamiseks rakendada täiendavat ressursi (näiteks saata esindusse täiendavat personali), see aga suurendab teenuse osutamise kulu. Alternatiivselt saab täiendava töökoormuse probleemi lahendada, muutes esinduse töökorraldust, see aga kahjustab teiste välisesindusele seatud ülesannete täitmist. Selliste taotluste vastuvõtmise täiendavat kulu ei

saa täpselt prognoosida, kuna Eesti esinduste kulud on erinevad. Eelnõuga kehtestatava kahekordse riigilõivu määramisel on lisaks kulupõhimõttele lähtutud ka RLS-i § 4 lõikest 2, mis võimaldab kulupõhimõttest kõrvale kalduda kaaluka avaliku huvi korral, milleks on vajadus tagada, et välisesinduste kompetentsi otseselt mittekuuluvad ülesanded ei takistaks Eesti huvide esindamist ja kaitsmist välisriikides.

Muudatus puudutab eelkõige taotlejaid, kelle tegelik elukoht on välisriigis, kuid kes ei ole viinud oma elukoha aadressi rahvastikuregistris tegelikkusega vastavusse (vastavalt RRS § 69). Tegelikult Eestis elava taotleja puhul puuduvad objektiivsed põhjused, miks peaks isik dokumente taotlema välisesinduses, Eestis elavatele inimestel on soodsam ja mugavam taotleda isikutunnistust PPA teeninduses või iseteeninduses ning kasutada paindlikumaid ja mugavamaid kättesaamise viise (näiteks passi kättesaamine posti teel).

Kui tegemist on tegelikult välisriigis elava isikuga, kelle elukohaandmed rahvastikuregistris ei vasta tegelikkusele, siis ei mõjuta isikutunnistuse suurem riigilõiv kahjustavalt ka ITDS § 5 lõikes 1 sätestatud eesmärgile, mille kohaselt on isikutunnistus kohustuslik dokument Eestis elavale Eesti kodanikule.

Ajutiselt välisriigis viibivad isikud, kes kaotavad oma isikutunnistuse või passi, see varastatakse või see hävib, saavad välisesinduses pöörduda konsulaarabi saamiseks ning neile väljastatakse Eestisse naasmiseks Euroopa Liidu tagasipöördumistunnistus (ETD).

Lähtuvalt maksejõulisuse põhimõttest ei rakendata suuremat riigilõivumäära täies ulatuses soodustatud isikutest taotlejatele, kelle elukoht rahvastikuregistris ei ole välisriigis, kuid kes taotlevad või soovivad dokumente kätte saada välisesinduses.

Eelnõu § 6 punktiga 4 muudetakse seaduse § 272 lõiget 6, mis kehtestab riigilõivu e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmise taotluse läbivaatamise eest. Kuna e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljastamise koht on reeglina välisesindus, on riigilõiv dokumendi väljastamise eest välisesinduses juba üldise riigilõivu sisse arvatud (teiste dokumentide puhul lisandub taotlemise lõivule vastavalt § 272 lõikele 20). Kuna välisesinduses dokumendi väljastamise eest võetav riigilõiv (§ 272 lg 20) suureneb 15 euro võrra, kasvab samal määral ka § 272 lõikega 6 kehtestatud lõivus sisalduv väljastamise komponent ja seeläbi kogu riigilõiv.

Eelnõu § 6 punktidega 5, 6, 8 ja 11 muudetakse vastavalt ka § 272 lõikeid 7, 10 ja 13 ning tõstetakse riigilõivumäära alla 18-aastasele isikule, keskmise, raske või sügava puudega isikule ja üldtingimustel Eesti vanaduspensionini ikka jõudnud isikule isikutunnistuse ja elamisloakaardi väljaandmise taotluse läbivaatamise eest. Muudatuste eesmärk on rakendada kõigi taotluste korral ühtset põhimõtet, kuidas kujuneb välisesinduses esitatavate Eesti passi ja isikutunnistuse taotluse läbivaatamise eest võetav riigilõivumäär. Muudatuse tulemusena on kõigil juhtudel (sealhulgas ka soodustatud isikute puhul) välisesinduses esitatavate Eesti passi, isikutunnistuse ja elamisloakaardi taotluse läbivaatamise eest tasutav riigilõiv 30 euro võrra suurem riigilõivust, mis tasutakse PPA teeninduses Eestis samasuguse taotluse korral. Kehtivas RLS-i redaktsioonis on soodustatud isikute puhul välisesinduses tasutav riigilõiv sama, mis tasutakse PPA teeninduses esitatavate taotluse korral. Arvesse ei võeta tõsiasi, et välisesinduses on taotluse vastuvõtmine kallim kui sama taotluse vastuvõtmine Eestis, ja seeläbi eiratakse riigilõivude kulupõhimõtet (RLS-i § 4 lg 1). Soodustatud isikute taotluste riigilõiv välisesinduses jääb endiselt madalamaks kui tavakorras

esitatud taotluse korral ning eelnõuga kehtestatav uus riigilõiv arvestab nii maksejõulisuse põhimõtet (RLS-i § 4 lg 2, vt ka eelnõu 417 SE seletuskiri¹⁶) kui ka kulupõhimõtet (RLS-i § 4 lg 1).

Eelnõu § 6 punktiga 13 muudetakse § 272 lõike 3 teist lauset ning lauseosa „elamisloa“ asendatakse lauseosaga „elamisloakaardi“. Muudatus on tehtud Siseministeeriumi ettepanekul. Muudatusega parandatakse sõnastuslik viga, sest § 272 sätestab riigilõivud dokumentide taotlemisel (milleks on ka elamisloakaart), elamisloa taotlemisel tasutavad riigilõivud on sätestatud aga §-s 273.

Eelnõu § 6 punktidega 17 ja 31 lisatakse §-i 272 lõige 21¹, mille kohaselt lisandub tasutavale riigilõivumäärale 20 eurot, kui isikut tõendava dokumendi taotlus (§ 272 lõikes 1, 2, 3, 7, 8, 10, 11 või 13 nimetatud taotlus) esitatakse välisriigis väljaspool välisesinduse ruume, ning seadusesse § 319², mille kohaselt lisandub riigilõivumäärale 20 eurot ka seaduse 13. peatüki 2. jaos sätestatud välisesinduste toimingutele. Muudatuse eesmärk on viia väljaspool välisesinduse ruume tehtavate toimingute eest tasutav riigilõiv paremini kooskõlla riigilõivude kulupõhimõttega (RLS-i § 4 lg 1), sest väljaspool välisesinduste ruume ehk konsulaarmissioonidel toimingute tegemine tähendab riigile täiendavat, konsulaarametnik või konsulaarsekretäri sihtkohta sõidu ja seal viibimise kulu. Eesti välisesindused ja ka Välisministeeriumi konsulaarosakond korraldavad regulaarselt konsulaarmissioone riikides või piirkondades, kus elab arvestatav hulk Eesti kodanikke. Sihtkohtadeks võivad olla riigid, kus Eestil kahepoolne välisesindus puudub, või Eesti kahepoolse välisesinduse asukohaks oleva riigi teised piirkonnad. Enim osutatud konsulaartenus on missioonidel Eesti kodanike isikut tõendavate dokumentide taotluste vastuvõtmine (passi ja ID-kaardi üheaegsel taotlemisel rakendub täiendav riigilõiv ühekordses määras), kuid osutatakse ka muid teenuseid (mitme teenuse samaaegsel taotlemisel rakendub riigilõiv ühekordses määras).

Väljaspool esinduse ruume osutatava teenuse täpset maksumust on keeruline arvutada, sest missioone korraldatakse nii Euroopa pealinnadest teistesse sama riigi piirkondadesse kui ka näiteks Tallinnast riikidesse, kus Eestil välisesindus puudub (näiteks Brasiiliasse), ja seetõttu on konsulaarmissioonide kulud väga erinevad. Toimingutele rakenduva 20 euro suuruse riigilõivu väljatöötamisel analüüsis Välisministeerium kolme eri tüüpi konsulaarmissiooni kulusid ja neil tehtud toimingute arvu. Need kolm tüüpi konsulaarmissiooni on a) Välisministeeriumi peamaja või välisesinduse korraldatav missioon riiki, kus Eestil esindus puudub; b) Eesti poolt korraldatav missioon riigis, kus vahemaad on suured ning c) Eesti välisesinduse korraldatav missioon riigis, kus vahemaad on väiksemad. Konkreetselt vaadeldi peamaja korraldatud missiooni Brasiiliasse 2023. aastal ja Washingtoni saatkonna korraldatud missiooni Mehhikosse 2025. aasta mais, Washingtoni saatkonna korraldatud missioone erinevatesse USA piirkondadesse 2025. aasta esimese 11 kuu jooksul ning Helsingi saatkonna korraldatud kahte missiooni Soomes 2025. aasta augustist kuni detsembrini. Kokku oli vaatluse all 12 sihtkohta tehtud 15 missiooni, ühte piirkonda (New Yorgi osariik) tehtud missioone vaadeldi ühena.

Analüüsi tulemusena selgus, et toimingu kulu vaadeldud missioonidel varieerub väga suures vahemikus, ulatudes 5,68 eurost 89,44 euroni, keskmine kulu ühe toimingu kohta oli 38,43 eurot.

¹⁶ Eelnõu 417 SE (Riigilõivuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus) seletuskiri on kättesaadav Riigikogu veebilehel <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/5650d6d8-ad18-48cc-b47d-3c367ce23e2e/riigiloivuseaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>.

Kolmel neljandikust juhtudel (üheksal juhul) oli keskmine kulu ühe toimingu kohta üle 20 euro ning ühel juhul oli keskmine 19 ja 20 eurot vahel (19,19).

20 euro suuruse lõivuni jõuti kirjeldatud analüüsi tulemusena, arvesse võeti ka see, et otstarbekas on kehtestada ühtne lõiv, mitte diferentseerida seda missiooni asukohta, tüüpi ja missiooni tegelike kulude järgi. Eelnõuga kehtestatava täiendava 20-eurose riigilõivu määramisel pole seetõttu täies mahus lähtutud riigilõivude kulupõhimõttest ning lisaks on arvestatud asjaolu, et kõigil juhtudel on täiendava lõivu tasumine kodanikule soodsam kui reisimine lähimasse välisesindusse. 20-eurost riigilõivu rakendatakse ühe korra, kui isik taotleb korraga mitme nimetatud toimingute tegemist.

Tegemist ei ole uue riigilõivu kontseptsiooniga, ka kehtivas RLS-is on teatud toimingutele sätestatud kõrgem riigilõivumäär, kui teenust osutatakse väljaspool välisesinduse ruume (RLS-i §-s 307 sätestatud tõestamistoiming).

Eelnõu § 6 punktiga 19 täiendatakse seaduse 13. peatüki 1. jagu 3. jaotise ja §-ga 303², lisades riigilõivumäära dokumendi legaliseerimisel Välisministeeriumis. Dokumendi legaliseerimise teenust osutatakse lisaks välisesindustele ka Välisministeeriumis neile isikutele, kes soovivad Eestis väljastatud avalikku dokumenti kasutada välisriigis või välisriigis väljastatud avalikku dokumenti Eestis. RLS-i struktuuri arvestades on vaja luua riigilõivu määramiseks 13. peatüki 1. jakku 3. jaotis, sest 13. peatüki 2. jagu (kuhu kuulub § 319) reguleerib konsulaartoimingute osutamist välisesinduses.

Seni kehtinud riigilõivumäär kehtib alates 2016. aastast ning kulupõhimõttest lähtuvalt tuleks seda tõsta. Kuna konkreetse teenuse osutamise täpne kulu on raskesti arvatav, siis lähtutakse elukalliduse tõusust, mis on 2016. aastaga võrreldes 2025. aastaks tõusnud ligi poolteist korda.¹⁷

Tabel 2. Tarbijahinnaindeksi tõus 2016-2024 (2016: 100)

Aasta	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tõus %	0,1	3,4	3,4	2,3	-0,4	4,6	19,4	9,2	3,5
Tõus kokku	100,00	103,40	106,92	109,37	108,94	113,95	136,05	148,57	153,77

Eelnõu § 6 punktidega 21, 23, 25 ja 32 tunnistatakse kehtetuks RLS-i § 305 lõiked 1, 1¹, 3 ja 4, § 306, § 308, §-d 310–313 ja § 320. Tegemist on nende RLS-i sätetega, mis käsitlevad eelnõu §-ga 1 konsulaarseadusest kustutatavaid teenuseid. Konsulaarseaduse muutmisega lõpetatakse järgmiste teenuste osutamine: notariaalne tõestamine (riigilõiv sätestatud RLS-i § 305 lg-s 1), kaugtõestamine välisesinduses (riigilõiv sätestatud RLS-i § 305 lg-s 1¹), tõestamistoiming Välisministeeriumi nõusolekul (riigilõiv sätestatud RLS-i § 305 lg-s 3), pärimismenetluse algatamise avalduse tõestamine (riigilõiv sätestatud RLS-i § 305 lg-s 4), tõlke õigsuse kinnitamine (riigilõiv sätestatud RLS-i §-s 306), muu tõestamistoiming (riigilõiv sätestatud RLS-i §-s 308), põrmuga kirstu ja urni pitseerimise tõendi väljastamine (riigilõiv sätestatud RLS-i §-s 310), ajutise liputunnistuse väljastamine (riigilõiv sätestatud RLS-i §-s 311), laevadokumendi kehtivusaja

¹⁷ Tarbijahinnaindeksile tuginedes on elukallidus Eestis alates 2016. aastast kuni 2024. aastani tõusnud 153,77% . Allikas: Statistikaamet https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_hinnad/IA001

pikendamine (riigilõiv sätestatud RLS-i §-s 312), tõlketeenuse osutamine (riigilõiv sätestatud RLS-i §-s 313), juhiloa, rahvusvahelise juhiloa ja esmase juhiloa väljastamine (riigilõiv sätestatud RLS-i §-s 320).

Eelnõu § 6 punktiga 30 muudetakse § 319, lisades lõike 5. Muudatustega kehtestatakse riigilõiv 60 eurot Eesti kodaniku või välismaalase välisriigis kinnitatud või tuvastatud perekonnaseisuandmete muudatuste, välja arvatud surmaandmete andmehõivekandega rahvastikuregistrisse kandmise eest vastavalt perekonnaseisutoimingute seaduse § 50 lõikele 1, kui toimingut taotletakse välisesinduses ja andmehõivega seotud Eesti kodaniku või välismaalase elukoht ei ole rahvastikuregistri andmetel registreeritud välisriigis. Riigilõivu ei pea tasuma juhul, kui andmehõivekandega seotud vähemalt ühe Eesti kodaniku või välismaalase elukoht on registreeritud välismaal. Välismaalaseks konsulaartenuste ja -abi kontekstis on isik, kellel on kehtiv Eesti elamisluba või elamisõigus Eestis ning kellele on välja antud Eesti välismaalase pass (KonS § 1 lg 2).

Andmehõivekande toiming ei ole varem olnud riigilõivustatud. Muudatus lähtub samast põhimõttest, millele tuginedes kehtestatakse kõrgem riigilõiv isikut tõendavate dokumentide taotlemisel isikutele, kelle elukoht rahvastikuregistri andmetel ei ole välisriigis (eelnõu § 6 punktid 3, 7, 9, 10, 12, 16 ja 18), sest välisesinduste ülesanne on pakkuda konsulaartenuseid (v.a konsulaarabiga seotud teenused) eelkõige neile Eesti kodanikele, kes elavad alaliselt välisriigis.

Eelnõuga kehtestatav riigilõivumäär 60 eurot on samas suurusjärgus teiste sarnase ressursikuluga toimingute riigilõivumääraga (näiteks tõendi väljastamine) ning määra arvutamisel on arvesse võetud ka riigilõivumäärasid, mis kehtivad sarnaste kannete tegemisel Eestis (RLS-i § 338 alusel abielukanne 70 eurot, RLS-i § 339 alusel abielulahutuse kanne 90 eurot).

Rahvastikuregistri andmetel välismaal elavate Eesti kodanike ja välismaalaste välisriigis kinnitatud või tuvastatud perekonnaseisuandmete muudatuste rahvastikuregistrisse kandmine jääb endiselt tasuta teenuseks. Samuti on andmehõive toiming tasuta neile Eesti kodanikele ja välismaalastele, kes taotlevad teenust perekonnaseisuasutusest Eestis.

§ 7. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus on planeeritud jõustuma 2027. aasta 1. jaanuaril.

Käesoleva seaduse § 6 punktid 3, 7, 9, 10, 12 ja 16 on planeeritud jõustuma 2027. aasta 2. juunil. Jõustumistähtaeg on pikem, et tagada riigilõivude muutmisega kaasnevate arendustööde tegemine PPA andmekogudes.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele ja Eesti Vabariigi põhiseadusele

5.1. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga ei võeta üle Euroopa Liidu õigust, kuid täpsustatakse sätteid, millega on üle võetud nõukogu direktiiv (EL) 2015/637, mis käsitleb koordineerimis- ja koostöömeetmeid, millega hõlbustatakse liidu esindamata kodanike konsulaarkaitset kolmandates riikides ning tunnistatakse kehtetuks otsus 95/553/EÜ (ELT L 106, 24.04.2015, lk 1–13).

Eelnõu koostamisel on arvestatud isikuandmete töötlemise põhimõtteid, mis on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega.¹⁸ Eelnõuga ei looda uusi viise isikuandmete töötlemiseks, mistõttu ei ole vaja koostada andmekaitsealast mõjuhinnaangut.

5.2. Eelnõu vastavus Eesti Vabariigi põhiseadusele

5.2.1. Kavandatavad muudatused

Peamisteks eelnõuga kavandatavateks muudatusteks on teatud konsulaarteenuste osutamise lõpetamine välisesindustes, erikutsuga konsulaarametniku kutse kaotamine, urni või kirstu pitseerimise toimingu lõpetamine ning riigilõivumäärade muutmine.

Teatud teenuste osutamise lõpetamine

Teatud konsulaarteenuste osutamise lõpetamine (sh osa teenuste vahendamise lõpetamine) ei riiva isikute põhiõigusi. Muudetavad konsulaarteenused on oma olemuselt eelkõige mugavusteenused ning tegemist ei ole konsulaarabiga.¹⁹ Kõikidele lõpetatavatele konsulaarteenustele on olemas alternatiivid – saada teenust vastavalt ametiasutuselt ilma välisesinduse vahenduseta e-teenusena või posti teel; saada teenust asukohariigi või Eesti notarilt; kasutada teenuseid sõltumatutelt teenusepakkujatelt (nt vandetõlgid). Seega ei too muudatus isikutele kaasa negatiivseid tagajärgi, sest teenused ei kao ära ning neile leidub mõistlikke ja võrdselt mugavaid alternatiive.

Urni või kirstu pitseerimise toimingu lõpetamine

PS-i § 13 kohaselt kaitseb Eesti riik oma kodanikke ka välisriikides. PS-i § 13 lõike 1 teist lauset tuleb tõlgendada eelkõige kui Eesti kodanike õigust diplomaatilisele ja konsulaarkaitsele välisriigis.²⁰

Pitseerimise lõpetamine liigitub konsulaarabi alla, mistõttu tuleb analüüsida, kas isikute konsulaarabi ulatus ja määr kavandatava muudatusega väheneb. Sätte järgi pitseerib konsulaarametnik Eestisse saadetava kirstu või urni seda saatva isiku kirjalikul taotlusel pärast kirstu või urni sisu õiguspärasuses veendumist (KonS-i § 59 lg 1) ning annab pitseerimist kinnitava tõendi (KonS-i § 59 lg 2). Sätte pealkiri („Põrmu Eestisse saatmine“) on mõneti eksitav, sest KonS-i § 59 alusel ei korralda konsulaarametnik põrmu Eestisse saatmist. Hädasolija abistamine surmajuhtumi korral on reguleeritud KonS-i §-s 58 ning seda ei muudeta.

Kavandatava muudatuse järel (KonS-i § 59 kehtetuks tunnistamisel) ei muutu hädasolijatele antava konsulaarabi ulatus ega määr. Tänapäeval pitseerib urni või kirstu matusebüroo töötaja ning tegelikkuses ei saa konsulaarametnik kirstu või urni õiguspärasuses veenduda. Seega pole urni või kirstu pitseerimine ning selle kohta tõendi andmine vajalik ega võimalik. Pitseerimise kinnitamist

¹⁸ [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EL\) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta \(isikuandmete kaitse üldmäärus\).](#)

¹⁹ Konsulaarabi andmine konsulaarametniku või aukonsuli poolt tähendab hädasolija aitamist ühenduse võtmisel perekonna või teiste lähedastega, Eestisse tagasipöördumisel, tema õiguste kaitsmisel ning haiglaravi või muu hädavajaliku korraldamisel. Hädasolijaks konsulaarseaduse tähenduses on Eesti kodanik, Euroopa Liidu liikmesriigi esindamata kodanik või välismaalane, kes on sattunud ajutisse hädaolukorda õnnetusjuhtumi, haiguse, kuriteo ohvriks langemise või muu asjaolu tõttu ega ole ise võimeline olukorrast välja tulema.

²⁰ PS kommenteeritud väljaanne § 13 p 26. Kättesaadav: https://pohiseadus.ee/sisu/3484/paragrahv_13

saaks konsulaarametnik ka edaspidi tõendada, kuid seda KonS-i § 39 alusel. Muudatusega ei kaasne PS-i § 13 riivet.

Riigilõivude muutmine

Eelnõuga viiakse riigilõivumäärad kooskõlla kulupõhimõttega. Uue muudatusena kehtestatakse erinev riigilõivumäär nendele konsulaarklientidele, kes taotlevad teenust välisesinduses, kuid kes rahvastikuregistri andmetel elavad Eestis. Selle muudatuse võrdsuspõhiõiguse riivet on analüüsitud allpool.

Ülejäänud muudatused

Ülejäänud kavandatavad muudatused on kas normitehnilised või viivad seaduse kooskõlla juba kehtiva õigusega, mistõttu aitavad muudatused kaasa õigusselguse loomisele ning kooskõlale PS-iga.

5.2.2. Võrdsuspõhiõiguse riive riigilõivude muutmisel

PS-i § 12 kohaselt on kõik seaduse ees võrdsed.

- Esemeline kaitseala. Riigikohus on sedastanud, et PS-i § 12 lõikes 1 sisaldub võrdsuspõhiõigus, mis on ühtne kõikide ebavõrdse kohtlemise aluste suhtes.²¹
- Isikuline kaitseala. Õigus võrdsele kohtlemisele on igaühe õigus.
- Piiriklausel. Üldine võrdsuspõhiõigus on lihtsa seadusreservatsiooni ehk piiriklausliga põhiõigus, mida on võimalik piirata igal PS-iga kooskõlas oleval eesmärgil.²²

Võrdsuspõhiõiguse riive võib seisneda selles, et kehtestatakse erinevad riigilõivumäärad osa konsulaarteenuste puhul nendele konsulaarklientidele, kes on registreeritud rahvastikuregistris välismaal, ja nendele konsulaarklientidele, kelle elukoht on registreeritud Eestis. Erineva kohtlemise eesmärk on tagada riigilõivude kulupõhisus. Kui isiku elukoht on registreeritud Eestis, siis eelduslikult saab ta ametiasutuste poolt pakutavaid teenuseid taotleda Eestis (digitaalselt või kohapeal). Välisesinduses osutatakse teenust eelkõige nendele isikutele, kes on registreeritud välismaal ega saa Eestis kohapeal teenust taotleda.

Välisministeerium, sealhulgas välisesindused lähtuvad oma töökoormuse ja ressursside planeerimisel välismaal elavate Eesti kodanike arvust ja tuginevad selles rahvastikuregistri andmetele. Rahvastikuregistri andmetel Eestis elavate, kuid välisesindustes isikut tõendavaid dokumente taotlevate või neid kätte saada soovivate isikutega ei saa välisesindused teenuste osutamiseks vajalike ressursside planeerimisel arvestada ning seetõttu tuleb teenuse osutamiseks rakendada täiendavat ressursi (näiteks saata esindusse täiendavat personali), see aga suurendab teenuse osutamise kulu. Muudatusega tagatakse riigilõivude kulupõhisus.

Sobiv ehk kohane on meede, mis aitab kaasa legitiimse eesmärgi saavutamisele. Meedet saab pidada sobivaks, sest kõrgem riigilõivu määr hüvitab suurema ressursi kulu. Riigilõivude

²¹ RKÜKo 3-4-1-12-10, p 31.

²² *Ibid.*

määramisel lähtutakse üldiselt kulupõhimõttest. Seega aitab meede kaasa legitiimse eesmärgi saavutamisele.

Meede on vajalik, kui eelnõu eesmärki ei ole võimalik muul leebemal viisil vähemalt sama hästi saavutada. Riigilõivude kulupõhisuse tagamiseks, kui riigilõivustatud teenuse osutamise kulu on suurenenud, ei ole teisi alternatiive kui riigilõivumäärade tõstmine.

Meetme mõõdukuse hindamisel tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eelnõu eesmärgi tähtsust. Põhiõigustesse sekkumist ei saa pidada ulatuslikuks ega intensiivseks. Eestis elav isik (rahvastikuregistri kande õigsust eeldatakse) saab Eesti ametiasutuste teenused mugavalt kätte Eestist. Samuti on isikul võimalik saada teenust digitaalselt või posti teel. Meede ei piira ka teenuse osutamist kui sellist, isik saab kõrgema riigilõivu eest jätkuvalt teenust välisesindusest.

Samas esineb avalik huvi selle vastu, et isiku õigusliku tähendusega elukoha aadress rahvastikuregistris oleks elukoht, kus isik tegelikult alaliselt või peamiselt elab.²³ Õigetele andmetel põhinev ülevaade tegelikust elanikkonnast võimaldab paremini planeerida avalike teenuste osutamist.²⁴ Enda tegelikku elukohta saab isik valida vabalt, sõltumata rahvastikuregistri kandest, ning seda õigust käesolev eelnõu ei puuduta.

Kokkuvõtvalt saab meedet pidada sobivaks, vajalikuks ja mõõdukaks.

6. Seaduse mõjud

Eelnõu rakendamisega ei kaasne mõju majandusele, elu- ja looduskeskkonnale ning regionaalarengule. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele võib avalduda vaid kaudselt, läbi positiivse mõju Välisministeeriumi, sh välisesinduste, töökorraldusele.

Eelnõuga kaasneb kuni mõõdukas positiivne mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Samuti kaasneb eelnõuga mõningane sotsiaalne mõju, puudutades eelkõige konsulaarkliente. Kokkuvõtvalt ei saa kumbagi mõju pidada oluliseks.

6.1. Kavandatav muudatus 1 – välisesindustes lõpetatakse teatud teenuste osutamine

Muudatusega 1 lõpetatakse kaugtöestamise toiming (KonS-i § 30¹), tõlketeenuse (KonS-i § 32), juhiloa, rahvusvahelise juhiloa, esmase juhiloa väljastamise (KonS-i § 34), kodakondsusest vabastamise toiming (KonS-i § 35), Eesti laeva suhtes tehtava toiming (KonS-i § 36), ametliku kinnitamise toiming (KonS-i § 40).

6.1.1. Muudatuse mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: Välisministeerium (sealhulgas välisesindused), konsulaarametnikud ja aukonsulid, PPA, Siseministeerium, Transpordiamet, Kliimaministeerium, kohalikud omavalitsused.

Mõju kirjeldus ja ulatus

²³ RKPJKo 5-24-29 p 48.

²⁴ RKPJKo 5-24-29 p 48.

Muudatusega ei osuta välisesindused enam tõlketeenust, Eesti laeva suhtes tehtavaid toiminguid ja ametlikku kinnitamist. Enam ei vahenda välisesindused kaugtõestamise, juhiloa väljastamise, kodakondsusest vabastamise ega korduva elamisloakaardi taotluse edastamise toimingut. Muudatusel on positiivne mõju välisesindustele ja Välisministeeriumi töökorraldusele ja -koormusele, sest lõpetatavate toimingute arvelt on võimalik tegeleda teiste välisesindustele ja Välisministeeriumile pandud ülesannetega. Välisministeerium ei pea jätkama teenistujate koolitamist kaotatavate teenuste osas, mis omab samuti positiivset mõju Välisministeeriumi töökorraldusele. Kaugtõestamise vahendamise lõpetamisel ei pea välisesindused hoidma toimivana selle osutamiseks vajalikke tehnilisi lahendusi (broneerimiskalendri haldamine, arvutite korrashoid jms).

Enamikku muudatusega lõpetatavatest teenustest ei osutata kuigi tihti, näiteks:

- kaugtõestamise toimingut tehti 2024. aastal kokku 7 korda;
- ajavahemikul 2020–2024 pakuti välisesindustes tõlketeenust kokku 8 korral;
- Eesti laeva suhtes tehti viimased kaks toimingut 2017. aasta algul;
- juhiloa, rahvusvahelise juhiloa, esmase juhiloa väljastamise toimingut tehti 2024. aastal kokku 5 korda;
- kodakondsusest vabastamise toimingut tehti 2024. aastal 79 korda;
- ametliku kinnitamise toimingut tehti 2024. aastal 255 korda.

Võrdluseks: välisesindused, aukonsulid ja Välisministeerium osutasid 2024. aastal kokku ligikaudu 62 000 konsulaartoimingut. Seetõttu ei ole tegemist väga tihti osutatavate teenustega. Kokkuvõtvalt kaasneb nende teenuste lõpetamisega välisesindustele ja Välisministeeriumi töökorraldusele siiski arvestatav positiivne mõju.

Teised ametiasutused osutavad enda pakutavaid teenuseid klientidele samas mahus, kuid ilma välisesindustele vahendusega. See muudatus ei too nendele ametiasutustele kaasa täiendavat töökoormust, sest ka varem viisid toimingute korral menetlust läbi nemad.

Tõlketeenuse lõpetamisel ei osuta välisesindused enam tõlketeenust.

Eesti laeva suhtes teevad toiminguid edaspidi ainult Kliimaministeerium ja Transpordiamet. Arvestades, et Eesti laeva suhtes ei ole konsulaarametnikud viimastel aastatel toiminguid teinud, ei ole ette näha Kliimaministeeriumi ja Transpordiameti töökoormuse suurenemist.

Järeldus: Kaasneb mõõdukas positiivne mõju välisesindustele ja Välisministeeriumile. PPA-le, Siseministeeriumile, Transpordiametile, Kliimaministeeriumile ja kohalikele omavalitsustele kaasneb kuni väheoluline mõju.

6.1.2 Muudatuse sotsiaalne mõju

Sihtrühm: konsulaarkliendid

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatusega kaasneb mõju on väike, kuna võimalik on kasutada alternatiivseid e-teenuseid, pöörduda otse teenust pakkuva ametiasutuse poole või kasutada teisi lahendusi (nt vandetõlgid). Teenuse saamine otse teenust pakkuvalt ametiasutuselt või e-teenust kasutades võib praktikas osutada konsulaarkliendi jaoks kiiremaks, sest kaob ära välisesinduse

vahendustegevus. E-teenuse kasutamine võib olla kliendile ka soodsam. Kokkuvõtvalt võib nende teenuste lõpetamise mõju pidada väheseks, sest konsulaarkliendi jaoks on olemas alternatiivid. Muudatusest mõjutatud konsulaarklientide hulk on pigem väike, arvestades lõpetatavate teenuste osutamise sagedust (vt ptk 6.1.1).

Konsulaarkliendid, kes e-teenust ei saa kasutada, saavad endiselt pöörduda välisesindusse täiendava nõustamise või teenuse saamiseks. Näiteks, kui puudub võimalus esitada digitaalselt allkirjastatud avaldus Eesti ametiasutusele, saab konsulaarklient tulla välisesindusse avaldusel oleva allkirja notariaalseks kinnitamiseks.

Järeldus: Kaasneb väheoluline mõju, täiendavaid leevendusmeetmeid ei ole tarvis kasutusele võtta.

Sihtrühm: notarid

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatusega ei vahenda välisesindused enam kaugtõestamise teenust. Teenust ei ole välisesindustes palju kasutatud (viimastel aastatel keskmiselt alla kümne toiminguga aastas). Mõju notaritele on vähene, sest notarid saavad pakkuda kaugtõestamist videosilla teel ilma välisesinduste vahendusega. Edaspidi ei pea Notarite Koda hoidma toimivana kahte tehniliselt paralleelset kaugtõestamise lahendust (kaugtõestamine otse videosilla teel ja kaugtõestamine välisesinduse ruumides videosilla teel).

Järeldus: Kaasneb väheoluline positiivne mõju.

6.2. Muudatus 2 – erikutsega konsulaarametniku kutse kaotamine, Välisministeeriumi kooskõlastusel notariaalsete tõestamistoimingute osutamise lõpetamine

Eelnõuga kaotatakse konsulaarametniku erikutse, mis seni võimaldas juriidilise kõrgharidusega ja eriväljaõppega konsulaarametnikul teha notariaalseid tõestamistoiminguid tõestamisestuse kohaselt. Konsulaarametniku erikutse kaotamisega lõpetatakse ka sama teenuse osutamine konsulaarametniku poolt, kui seda tehakse Välisministeeriumi kooskõlastusel.

6.2.1. Muudatuse mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: erikutsega konsulaarametnikud ja erikutseta konsulaarametnikud, Välisministeerium, sealhulgas välisesindused

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatus vähendab mõningal määral Välisministeeriumi koormust, kuna ei ole enam vaja tagada erikutsega ametnike pidevat koolitust ja pädevuse hoidmist valdkonnas, mis eeldab kõrget professionaalset taset ja järjepidevat ajakohastamist. Välisministeeriumi ametnike rotatsioonil põhineva töökorralduse tõttu ei ole võimalik igas välisesinduses tagada erikutsega konsulaarametnik ametikohta, mistõttu erikutse kaotamine muudab töökorralduse paindlikumaks ja ühtlasemaks. Praktikas ei ole viimase kahe aasta jooksul välisesindustes erikutsega konsulaarametnikud ühtegi notariaalset tõestamistoimingut teinud.

Viimast korda omistati erikutse konsulaarametnikele 2008. aastal. Erikutsega konsulaarametniku kutse kaotamisega ei kaasne negatiivseid tagajärgi erikutse omajale. Viimased aastad ei ole erikutse omamisega kaasnenud lisatasu, kuid see eeldas valdkonnaga kursis olekut. Diplomaat, kellel on

erikutsega konsulaarametniku kutse (kokku 22 diplomaati, kellest 7 täidab käesoleval ajal välisesinduses konsulaarülesandeid), jääb muudatuse järel endiselt konsulaarametniku kutsega diplomaadiks ning jätkab diplomaadi ja konsulaarametniku kohustuste täitmist. Mõju ulatus erikutsega konsulaarametnikele on mõõdukas ja avaldumise sagedus on vähene.

Välisesinduste konsulaarametnike töökoormus potentsiaalselt väheneb, sest enam ei pea osutama notariaalseid tõestamistoiminguid Välisministeeriumi kooskõlastusel. Samuti võib väheneda Välisministeeriumi konsulaarametnike töökoormus, sest ei ole vaja kooskõlastada välisesinduste toiminguid. Samas osutatakse tõestamistoiminguid Välisministeeriumi kooskõlastusel harva, viimati tehti üks toiming 2017. aastal. Mõju ulatus konsulaarametnikele on väike ja avaldumise sagedus on vähene.

Järeldus: Kaasneb väheoluline kuni mõõdukas mõju.

6.2.2. Muudatuse sotsiaalne mõju

Sihtrühm: konsulaarkliendid, kes vajavad notariaalse tõestamistoimingu osutamist, sealhulgas kinnipidamisasutuses viibivad konsulaarkliendid ja need, kelle tervislik seisund ei võimalda välisriigist lahkuda või pöörduda teenuse saamiseks asukohariigi notari poole

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatuse järel ei saa konsulaarklient enam välisesinduses notariaalse tõestamistoimingu osutamist. Notariaaltoimingute tegemiseks jäävad alles alternatiivsed kättesaadavad võimalused: kaugtõestamine Eesti notariga või välisriigi notari teenused. See tagab toimingute kättesaadavuse ka välismaal viibides ning välistab vajaduse erikutsega konsulaarametniku osutatud teenuste järele välisesindustes. Muudatusel on konsulaarklientidele väheoluline mõju.

Samas saavad konsulaarkliendid, kes viibivad kinnipidamisasutuses või kelle tervislik seisund ei võimalda välisriigist lahkuda või pöörduda teenuse saamiseks asukohariigi notari poole, endiselt pöörduda konsulaarametniku poole tõestamistoimingu saamiseks. Sellisel juhul on konsulaarametniku poolt osutatav notariaalne kinnitamine võrdsustatud notariaalse tõestamistoiminguga tagamaks toimingu vastavuse vorminõuetele. Seega ei ole muudatusel mõju nendele konsulaarklientidele, kes viibivad kinnipidamisasutuses või kelle tervislik seisund ei võimalda välisriigist lahkuda või pöörduda teenuse saamiseks asukohariigi notari poole.

Järeldus: Kaasneb väheoluline mõju. Mõju puudub kinnipidamisasutuses viibivatele konsulaarklientidele või neile, kelle tervislik seisund ei võimalda välisriigist lahkuda või pöörduda teenuse saamiseks asukohariigi notari poole.

6.3. Muudatus 3 – konsulaarsekretäri volituste suurendamine

Kavandatava muudatuse kohaselt võib konsulaarsekretär edastada Eesti kodaniku passi ja isikutunnistuse väljaandmise taotluse menetlusse võtmiseks PPA-le juhul, kui taotlus ei ole esmakordne. Muudatuse eesmärk on laiendada konsulaarsekretäride pädevust, võimaldades neil teha kõiki KonS-i §-s 27 loetletud konsulaartoiminguid tingimusel, et nad on läbinud koolituse ja sooritanud eksami.

6.3.1. Muudatuse mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: konsulaarsekretärid ja konsulaarametnikud Välisministeeriumis, sealhulgas välisesinduses, PPA

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatusega hakkavad konsulaarsekretärid vastu võtma Eesti kodaniku korduva passi ja isikutunnistuse väljaandmise taotluse menetlusse võtmiseks ja edastama selle PPA-le. Konsulaarsekretäride töökoormus võib mõningal määral kasvada, samal ajal võib konsulaarametnike töökoormus väheneda. Muudatus tagab suurema paindlikkuse välisesinduse töö korraldamiseks, sest säte on sõnastatud diskretsioonivõimalusena, mistõttu saab välisesindus lähtuda konkreetse konsulaarsekretäri ja konsulaarametniku töökoormusest.

Muudatuse rakendamisel peab konsulaarsekretäre koolitama taotluste vastuvõtmiseks, kuid teenus ei ole keerukas, mistõttu ei ole koolituse läbimise ja koolituse väljatöötamisega kaasnev mõju suur.

Hoolimata sellest, kas taotluse võtab vastu konsulaarsekretär või konsulaarametnik edastatakse see PPA-le menetlusse võtmiseks ning PPA-le sellega mõjusid ei kaasne.

Järeldus: Kaasneb mõõdukas positiivne mõju välisesinduse töökoormusele ja -korraldusele.

6.3.2. Muudatuse sotsiaalne mõju

Sihtrühm: konsulaarkliendid

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatusega võib paraneda konsulaarteenuse kättesaadavus välisesindustes, sest välisesinduste töökorraldus muutub paindlikumaks. Vastuvõtuaja saamine välisesinduses võib muutuda kiiremaks, kuid Eesti kodaniku korduva passi ja isikutunnistuse väljaandmise menetlusaeg jääb endiseks, sest taotlusi ei menetleta välisesinduses.

Järeldus: Kaasneb vähene positiivne mõju.

Kokkuvõte: Muudatusega kaasneb kuni mõõdukas positiivne mõju välisesinduste töökorraldusele ja konsulaarklientidele.

6.4. Muudatus 4 – avaliku dokumendi legaliseerimisest keeldumise aluse muutmine

Muudatusega lõpetatakse keeld legaliseerida avalik dokument, kui avalik dokument on legaliseeritud kasutamiseks teises riigis. Legaliseerimiseks esitatakse nende välisriikide avalikke dokumente, kes ei ole ühinenud Välisriigi avalike dokumentide legaliseerimise nõude tühistamise konventsiooniga.

6.4.1. Muudatuse mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: konsulaarametnikud, Välisministeerium

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muutub legaliseerimisest keeldumise kord. Välisministeeriumi ja konsulaarametnikke muudatus oluliselt ei mõjuta.

Järeldus: Olulist mõju ei kaasne.

Sihtrühm: asutused, kellele esitatakse välisriigi avalikke dokumente toimingute tegemiseks

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatusel puudub mõju asutustele, kellele legaliseeritud dokumente esitatakse. Endiselt esitatakse ametiasutustele konsulaarametniku poolt legaliseeritud dokumente.

Järeldus: Mõju ei kaasne.

6.4.2. Muudatuse sotsiaalne mõju

Sihtrühm: konsulaarkliendid (füüsilised ja juriidilised isikud)

Mõju ulatus ja kirjeldus. Muudatusega kaasneb mõõdukas positiivne mõju. Avalikeks dokumentideks, mille legaliseerimist taotletakse, on näiteks notariaaldokumendid, halduslepingud, kohtudokumendid, perekonnaseisudokumendid, haridust tõendavad dokumendid. Kavandatava muudatusega lõpetakse keeld legaliseerida juba teise riigi jaoks legaliseeritud avalikke dokumente. Selle tulemusel muutub dokumentide esitamine kiiremaks ja lihtsamaks, sest isik ei pea esitama Eesti asutustele uut dokumenti, vaid võib kasutada ka teise riigi jaoks juba legaliseeritud dokumenti. See vähendab formaalsusnõudeid ja halduskoormust.

Näiteks ajavahemikul 31. oktoobrist 2024 kuni 1. oktoobrini 2025 legaliseeris Välisministeerium 399 avalikku välisriigi dokumenti.

Järeldus: Kaasneb kuni mõõdukas positiivne mõju.

6.5. Muudatus 5 – dokumendi edastamisel täiendava tingimuse loomine

6.5.1. Muudatuse mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: konsulaarametnikud ja aukonsulid, Välisministeerium, sealhulgas välisesindused

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatuse kohaselt peab konsulaarametnik või aukonsul hindama, kas isiku soov edastada dokument Eesti ametiasutusele, juriidilisele või füüsilisele isikule on põhjendatud. Eelkõige tuleb hindamisel arvesse võtta, millise dokumendi edastamist soovitakse ja kas alternatiivne dokumendi edastamine on võimalik. Näiteks võib pidada põhjendatuks dokumendi edastamist isikut tõendava dokumendi või e-residendi kaardi väljastuskoha muutmiseks. Samas ei ole põhjendatud igasuguse dokumendi edastamine isiku soovil, kasutades selleks diplomaatilist posti. Muudatusega võib kaasneda edastatavate dokumentide mahu ja diplomaatilise posti saatmise kulu vähenemine. Mõju ulatus on väike ja avaldumise sagedus on vähene.

Järeldus: Kaasneb väheoluline positiivne mõju konsulaarametnike ja aukonsulite töökoormusele.

Sihtrühm: dokumentide adressaadid (teised riigiasutused, kohalikud omavalitsused)

Mõju kirjeldus ja ulatus. Mõju puudub või on väheoluline. Dokumendi adressaadile ei kaasne kavandatava muudatusega mõju, sest dokumendi edastusviis ei muuda dokumendi kättesaamist.

Järeldus: Mõju puudub või on väheoluline.

6.5.2. Muudatuse sotsiaalne mõju

Sihtrühm: konsulaarkliendid

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatuse tulemusel saab taotleda välisesinduse kaudu dokumentide edastamist üksnes põhjendatud juhul. Isikutel on ja neile jääb võimalus edastada dokumente digilahenduste kaudu, posti- ja kullerteenust kasutades. Mõju ulatus on väike ja avaldumise sagedus vähene. Praktikas on enamik dokumentide edastamisi põhjendatud.

Järeldus: Kaasneb väheoluline mõju.

Sihtrühm: dokumentide adressaadid (juriidilised ja füüsilised isikud)

Mõju kirjeldus ja ulatus. Mõju puudub või on väheoluline. Dokumendi adressaadile ei kaasne kavandatava muudatusega mõju, sest dokumendi edastusviis ei muuda dokumendi kättesaamist.

Järeldus: Mõju puudub või on väheoluline.

6.6. Muudatus 6 – kirstu või urni pitseerimise lõpetamine

Muudatusega lõpetatakse Eestisse saadetava kirstu või urni pitseerimise ja selle kohta tõendi andmise toiming.

6.6.1. Muudatuse mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: konsulaarametnikud, aukonsulid

Mõju kirjeldus ja ulatus. Tegemist on harva tehtava toiminguga, mida on viimase kümne aasta jooksul osutatud kokku viiel korral. Samas peab välisesindus tagama konsulaarametniku väljaõppe ja tehnilise võimekuse toimingu tegemiseks. Muudatusega vabastatakse konsulaarametnik ja aukonsul võimaliku toimingu tegemise kohustusest. Muudatusega kaasneb väheoluline positiivne mõju välisesinduse töökoormusele.

Järeldus: Mõju ulatus ja avaldumise sagedus on väike, kuid mõju on positiivne.

6.6.2. Muudatuse sotsiaalne mõju

Muudatusega ei osuta konsulaarametnik enam kirstu ega urni pitseerimise toimingut. Seetõttu ei anna konsulaarametnik enam välja ka vastavat tõendit.

Sihtrühm: konsulaarkliendid, lahkunu lähedased

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatuse järel peab isik pöördub isik kirstu või urni pitseerimiseks ainult matusebüroo poole, kes kirstu või urni transpordiks ette valmistab ja korraldab selle saatmise sihtkohta. Enam ei saa isik kirstu või urni pitseerimiseks pöörduda konsulaarametniku poole.

Praktikas konsulaarametnikud urni ja kirstu pitseerimise ning põrmu transpordi korraldamisega ei tegele, vaid see oli ja on matusebüroode ülesanne. Konsulaarametnik osutab surmajuhtumi korral lähedastele jätkuvalt informatiivset ja nõustavat abi (nt info surma registreerimise ja põrmu transportimise kohta, matusebüroode kontaktide vahendamine), seega ei kaasne muudatusega konsulaarabi ulatuse vähenemist. Jätkuvalt osutab konsulaarametnik konsulaarabi, korraldades Eesti kodaniku või välismaalase surmast viivitamatu teatamise isiku lähedastele.

Viimase kümne aasta jooksul on pitseeritud välisesindustes kokku viis urni.

Järeldus: Mõju ulatus ja avaldumise sagedus on väike.

6.7. Muudatus 7 – riigilõivude tõstmine, osa teenuste puhul riigilõivumäära sõltuvusse seadmine taotleja rahvastikuregistrisse kantud elukohaandmetest, sealhulgas riigilõivu rakendamine andmehõivekande toimingule

6.7.1. Muudatuse mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: Välisministeerium, sealhulgas välisesindused, Rahandusministeerium

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatusega viiakse riigilõivumäärad paremini kooskõlla välisesinduste ülalpidamise tegelike kuludega. See suurendab riigitulu ja aitab paremini katta konsulaarteenuste tegelikke kulusid. Kõrgemad riigilõivud võivad vähendada osutatava teenuse mahtu, samas ei ole ette näha, et riigilõivude laekumine kokkuvõttes väheneks.

Järeldus: Kaasneb mõõdukas positiivne mõju, muudatus vajab **eelarvelist jälgimist ja teenuse kasutusstatistika analüüsi.**

Sihtrühm: Välisministeerium, Siseministeerium koos allasutustega (PPA, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT))

Mõju kirjeldus ja ulatus. Muudatuse rakendamiseks on vaja infosüsteeme vähesel määral ümber seadistada, rahvastikuregistri elukohaandmetest sõltuva riigilõivumäära rakendamiseks on vaja vähesel määral arendada neid infosüsteeme, kus riigilõivu määramine on automatiseeritud (näiteks iseteeninduskeskkonnad). Tegemist ei ole suure ja põhimõttelise infosüsteemi arendusega.

Järeldus: Mõju on **vähene.**

6.7.2. Muudatuse sotsiaalne mõju

Sihtrühm: konsulaarkliendid

Mõju kirjeldus ja ulatus. Kõrgem riigilõiv võib vähesel määral mõjutada teenuse kättesaadavust. Samas on enamik teenuseid kättesaadavad ka oluliselt soodsamate e-teenustena. Samuti säilib konsulaarametnikul endiselt õigus põhjendatud juhtudel vähendada riigilõivumäära. Kokkuvõtvalt ei mõjuta muudatus teenuse kättesaadavust arvestataval määral.

Riigilõivumäära sõltuvusse seadmine rahvastikuregistrisse kantud elukohaandmetest toob kaasa kõrgema riigilõivumäära nendele konsulaarklientidele, kelle registreeritud elukoht on Eestis, kuid kes taotlevad konsulaarteenust välisesinduses. Muudatusega võivad need konsulaarkliendid kasutada rohkem e-teenuseid, saada teenust Eesti ametiasutuselt ilma välisesinduse vahendusest või viia rahvastikuregistri elukoha andmed kooskõlla tegelikkusega. E-teenused on enamasti kiiremad, mugavamad ja soodsamad.

Järeldus: Mõju on **mõõdukas**. Vajalik on **selge kommunikatsioon, teenuste kättesaadavuse tagamine ja toetavad juhised.**

6.8. Koondmõju haldus- ja töökoormusele

6.8.1. Halduskoormus

Eelnõuga kavandatud muudatused mõjutavad konsulaarkliente, kellele Välisministeerium või välisesindused konsulaarteenuseid pakuvad.

Eelnõuga konsulaarklientide halduskoormus ei suurene. Kokkuvõtvalt muutuvad riigi pakutavad teenused ja nende menetlused ühtlasemaks ja selgemaks, sest konsulaarklient pöördub otse teenust pakkuva ametiasutuse või teenuse pakkuja (notar, matusebüroo, tõlkebüroo) poole. Halduskoormus ei kasva, sest konsulaarklient saab valida teenuse saamiseks endale sobiva lahenduse (nt taotlemine e-teenusega, posti vahendusel). Endiselt saab konsulaarklient pöörduda nõustamise saamiseks välisesinduse poole. Teatud juhtudel saab konsulaarklient endiselt pöörduda välisesinduse poole ka teenuse saamiseks, kuid sellega võib kaasneda riigilõiv.

Suuremat halduskoormust ei too kaasa ka nende konsulaaratoimingute lõpetamine, mida avalik sektor enam ei osuta (tõlketeenus, urni või kirstu pitseerimise tõendamine), sest need toimingud olid riigilõivustatud ning edaspidi saavad konsulaarkliendid neid toiminguid teistelt teenuse pakkujalt.

Käesoleva eelnõuga tõstetakse riigilõivumäärasid, kuid avalik-õigusliku rahalise kohustuse kehtestamisel ei pea ette nägema muudatusi halduskoormuse vähendamiseks.

Kokkuvõtvalt jääb halduskoormus konsulaarklientidele (sh Eesti kodanikud, ettevõtted) samaks.

6.8.2. Töökoormus

Eelnõuga kavandatud muudatus mõjub positiivselt ametiasutuste töökoormusele.

Välisministeeriumi, sealhulgas välisesinduste töökoormusele on mõju positiivne. Teatud konsulaarteenuste lõpetamisel vabaneb välisesinduste töötajate ressurss tegeleda teiste oluliste välispoliitiliste ülesannetega. Koolitusvajadus võib vähesel määral väheneda, näiteks ei ole vaja koolitada konsulaarametnikke nende konsulaarteenuste suhtes, mida enam ei osutata. Samas võib vähesel määral kaasneda vajadus konsulaarsekretäride täiendavaks koolitamiseks, sest muudatusega võimaldatakse neil vastu võtta korduvaid isikut tõendavate dokumentide taotlusi. Koolitamine toimub olemasolevate ressursside raames. Muudatus toob kaasa suurema paindlikkuse töö korraldamiseks välisesinduses.

Teiste ametiasutuste töökoormusele ei ole märkimisväärset mõju. Üldiselt on lõpetatavad konsulaarteenused teiste ametiasutuste teenused, mida välisesindused enam ei vahenda. See ei suurenda teiste ametiasutuste töökoormust, sest jätkuvalt vastutavad need ametiasutused oma menetluste läbiviimise eest (nt kodakondsusest loobumise või juhilubade väljastamise menetlus).

Üldiselt on muudatuste mõju avaliku sektori töökoormusele positiivne, sest väheneb dubleerivate teenuste osutamine ning kaasneb mõistlikum avaliku sektori ressursside jaotus. Kokkuvõtvalt jääb avaliku sektori töökoormus samaks.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõu seadusena jõustumisel ei ole märkimisväärsed kulud. Mõningad kulud kaasnevad riigilõivumäärade tõstmisel infotehnoloogiliste arendustöödega, et viia infosüsteemid kooskõlla uute riigilõivumääradega. Kulud kantakse vastavate asutuste enda eelarvest. Seaduse rakendamine võib kaasa tuua ka teavituskulusid. Seda tehakse olemasoleva eelarve piires.

Seaduse rakendamisel kasvab riigilõivudest saadav tulu. Prognooside kohaselt laekub 2027. aastal riigieelarvesse kuni 300 000 eurot rohkem riigilõive. Eelnõuga muudetakse valdavalt nende teenuste riigilõive, mida osutavad välisesindused (ja vähesel määral Välisministeerium) ise (kokkuvõtvalt konsulaarteenused). Viisadega seotud teenuste (viisade taotlemine ja vaidemenetlus) riigilõive eelnõuga ei muudeta, PPA-le vahendatavate teenuste (isikut tõendavate dokumentide ja elamislubadega seotud teenuste, kokkuvõtvalt PPA teenused) riigilõive muudetakse vaid kohati, kuid hoolimata sellest on suurim ennustatav täiendav laekumine seotud just PPA osutatavate teenustega (e-residendi digitaalse isikutunnistuse taotluse läbivaatamise eest võetava riigilõivu kasv).

Konsulaarteenuste eest laekus 2023. aastal riigilõivu 129 776 eurot, 2024. aastal 122 131 eurot ja 2025. aasta kümne kuu laekumiste põhjal on aastaks prognoositav riigilõivude summa 140 451 eurot. Eelnõu tõstab konsulaarteenuste riigilõivusid 1,18 kuni 1,97 korda vastavalt nende kehtestamise ajale. Arvestades teenuste osutamise struktuuri kasvavad riigilõivud keskmiselt 1,53 korda, mis teeb arvestuslikuks riigilõivu laekumiseks 2027. aastal 215 000 eurot (täiendav laekumine ca 70 000 eurot).

PPA teenuste osutamise maht on välisesindustes viimasel kolmel aastal vähenenud (kasvanud on ainult e-residentide digitaalse isikutunnistuse väljastamise maht). Vähenemine on tingitud nii kümneaastase kehtivusajaga passide väljastamisest kui ka PPA iseteeninduskeskkonna populaarsuse suurenemisest. Kuigi PPA prognooside kohaselt on lähiaastatel oodata passitaotluste arvu kasvu (esimesed 2017. aastal väljastatud kümneaastase kehtivusajaga passid aeguvad 2027. aastal), ei ole arvestatavat riigilõivu laekumise suurenemist PPA teenuste puhul ette näha. Ilmselt hakkavad isikud, kes eelnõu jõustumisel peaksid hakkama maksma kuni kaks korda kõrgemat riigilõivu (rahvastikuregistri järgi Eestis, kuid tegelikult välismaal elavad taotlejad), kasutama pigem PPA iseteeninduse pakutavat soodsamat võimalust või pöörvad rohkem tähelepanu sellele, et nende elukohaandmed rahvastikuregistris oleksid korrektsed. Riigilõivu laekumise vähenemist siiski prognoosid ei näita, sest võimaliku taotluste arvu vähenemisest tingitud riigilõivu väiksema laekumise peaks kompenseerima dokumendi välisesinduses väljastamisele kehtestatud kõrgem riigilõiv ja riigilõivude arvutamise ühtlustamine soodustatud isikute puhul. Täpsemate numbriliste prognooside tegemine ei ole võimalik, kuna Välisministeerium ei kogu andmeid selle kohta, kus elavad välisesindustes isikut tõendavaid dokumente taotlevad isikud rahvastikuregistri andmetel.

Lisaks Välisministeeriumi kaudu laekuvatele riigilõivudele on praeguste toimingute mahtu arvestades (Välisministeerium väljastab 2025. aastal u 15 000 e-residendi digitaalset isikutunnistust) oodata u 200 000 euro suurust täiendavat riigilõivu laekumist e-residendi digitaalse isikutunnistuse taotluste läbivaatamise eest.

8. Rakendusaktid

8.1. Muudetavad rakendusaktid

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel tuleb muuta järgmisi määrusi:

- 1) justiitsministri 18.12.2008 määrus nr 53 „Pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise kord“;
- 2) justiitsministri 19. juuni 2009. a määrus nr 23 „Notariaadimäärustik“;

- 3) siseministri 3. jaanuari 2019. aasta määrus nr 1 „Isikukoodide moodustamise ja andmise kord“;
- 4) välisministri 17. juuni 2009. a määrus nr 13 „Konsulaarabi andmise kulude tagasimaksmise kord, tagatiseta rahalise abi taotluse vorm ning konsulaarkaitse kulude tagasimaksmise kohustuse vorm“;
- 5) välisministri 25. juuni 2021. a määrus nr 2 „Aukonsuliks kandideerimisel esitatavate dokumentide loetelu, aukonsuli kandidaadiks tunnistamise ja aukonsuli nimetamise, aukonsuli konsulaarasutuse juhiks nimetamise ning volituste lõppemise kord“;
- 6) Vabariigi Valitsuse 24. septembri 2002. a määrus nr 305 „Allkirja ning ära kirja, väljavõtte või väljatrüki õigsuse ametliku kinnitamise õigust omavate haldusorganite määramine“.

8.2. Kehtetuks muutuvad rakendusaktid

Seoses eelnõu seadusena vastuvõtmisega muutub volitusnormi kehtetuks muutumise tulemusena kehtetuks:

- 1) välisministri 17. juuni 2009. a määrus nr 8 „Urni või kirstu pitseerimise taotlemise tingimused, kord ja tõendi vorm“;²⁵
- 2) välisministri 17. juuni 2009. a määrus nr 9 „Tõestamistoimingu tegemise ja Välisministeeriumi konsulaarosakonnaga kooskõlastamise kord“.²⁶

8.3. Rakendusakti kavand

Rakendusakti kavand on lisatud seletuskirjale (seletuskirja lisa 1).

9. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus on planeeritud jõustuma 2027. aasta 1. jaanuaril. Tegemist on piisava ajaga muudatustega tutvumiseks ja vajalike rakendusaktide vastuvõtmiseks. Käesoleva eelnõuga seotud Siseministeeriumi koostatud kodakondsuse seaduse, Euroopa Liidu kodaniku seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõuga²⁷ on samuti kavandatud jõustuma 1. jaanuaril 2027.

Käesoleva seaduse § 6 punktid 3, 7, 9, 10, 12 ja 16 on planeeritud jõustuma 2027. aasta 2. juunil. Jõustumistähtaeg on pikem, et tagada riigilõivude muutmise kaasnivate arendustööde tegemine PPA andmekogudes. Jõustumistähtaeg on esitatud Siseministeeriumi ettepanekuna.

10. Kooskõlastamine ja kaasamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [26-0025](#) ning arvamuse avaldamiseks Notarite Kojale ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule. Eelnõu kooskõlastas Eesti Linnade ja Valdade Liit. Notarite Koda esitas eelnõu kohta arvamuse.

²⁵ [Urni või kirstu pitseerimise taotlemise tingimused, kord ja tõendi vorm.](#)

²⁶ [Tõestamistoimingu tegemise ja Välisministeeriumi konsulaarosakonnaga kooskõlastamise kord.](#)

²⁷ Kodakondsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. EIS eelnõu toimik: 25-1280.

Ettepanekud ja tagasiside on esitatud eelnõu seletuskirja lisas 2.

Algatab Vabariigi Valitsus 23. aprillil 2026. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)

Heili Tõnisson

Valitsuse nõunik